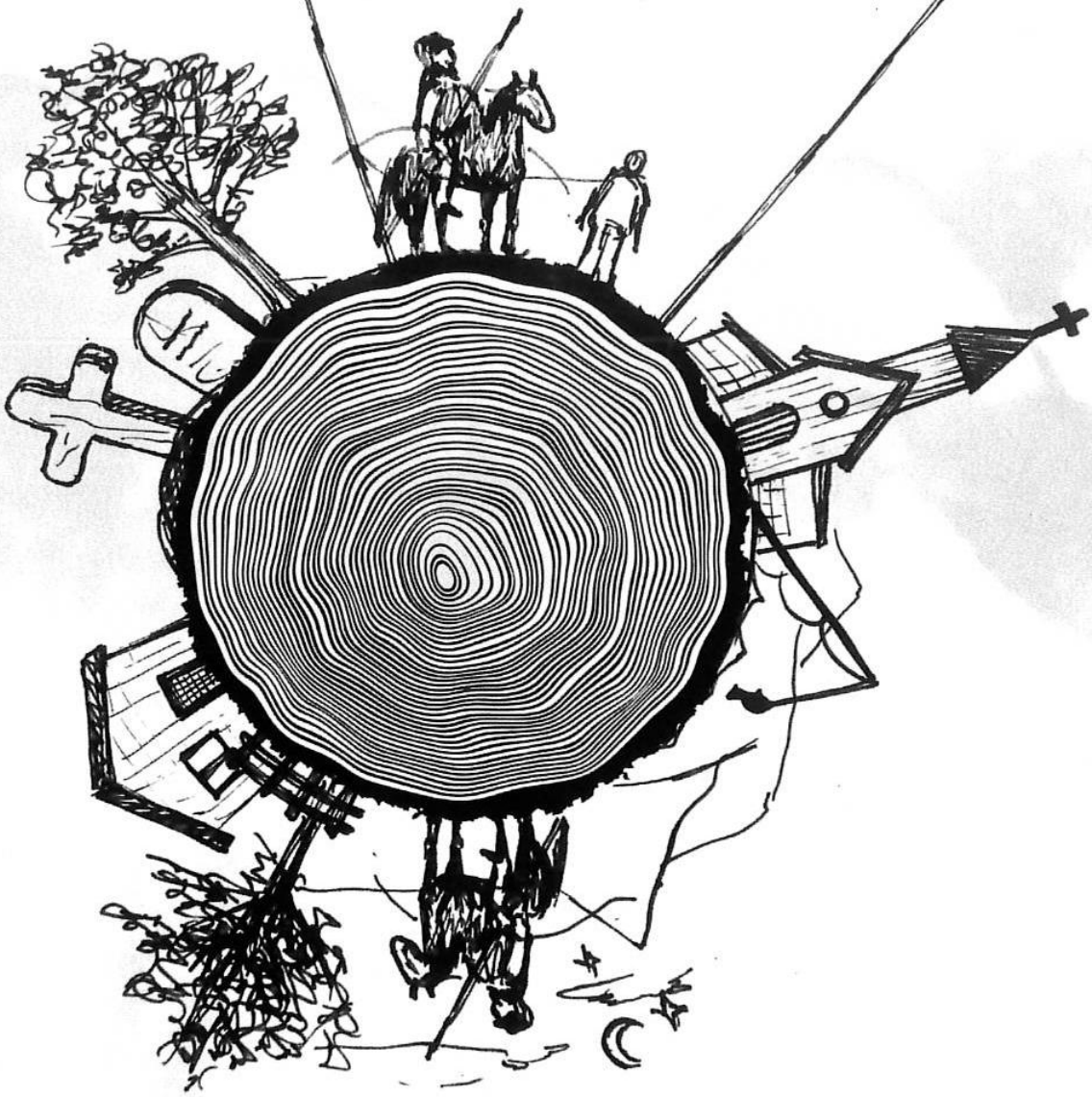
C 95

CZIFRA JÁNOS

Besenyők és magyarok

C 95

Tintéletek az Egressy Városi Könyvtár olvasóinak! 2024. február 6.

Czifra János

Besenyők és MAGYAROK !

egy vérvonal elágazásai - **szilánkok egy még élő fáról.**

Csak ami volt, annak van bokra....

Városi Könyvtár
252.180
Kazinczy-sorozat

2020 JÚL. 30

Litoplan Kft.
2019

Czifra János

Besenyők és MAGYAROK !

Illusztráció: **Kelemen László Copyright ©**

Borító Grafika: **Székely – Czifra Anett Copyright ©**

ISBN: 978-615-00-6113-9

Czifra János Copyright ©

Kiadja: **Czifra János**

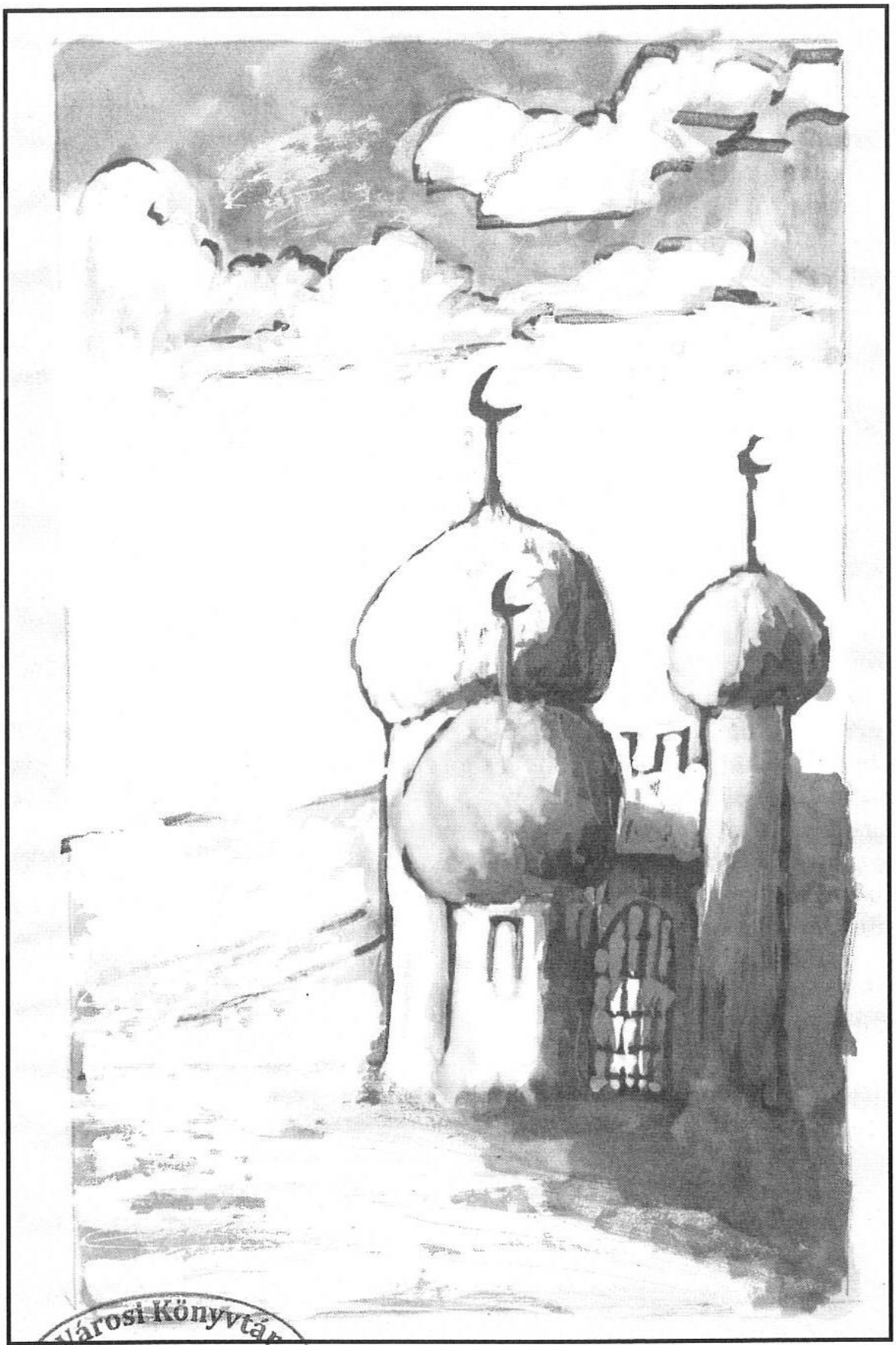
Kazincbarcika, 2019.

Készült a **LITOPLAN** nyomdában
Tipográfia, tördelő szerkesztő: **Forgony Gréta**
Műszaki vezető: **Tóth Zoltán ügyvezető igazgató**

Előszó

Minden ember életében eljön az az idő, amikor számvetést készít eddigi életéről, legfontosabb eseményeiről, eredményeiről, veszteségeiről, s nem utolsósorban gyökereiről. A szerző szavaival élve a magyar valóság apró szilánkjait fűzi kötetté.
Dr. Czifra János közíróval való kapcsolatom kezdete politikai szárnypróbálgatásom idejére datálódik, s abban a megtiszteltetésben részesültem, hogy negyedik kötetét én ajánlhatom a leendő olvasók figyelmébe. Míg korábbi műveiben zömmel közéleti problémákat feszeget, addig a Besenyők és Magyarok! címmel megjelenő könyvben a gyökereit nem megtagadva, a múlt személyes emlékeit eleveníti fel. Teszi mindezt sok-sok szeretettel átszőve senkit nem bántva, véleményét hol ironikusan, hol tárgyilagosan megfogalmazva, irodalmi és történelmi ismereteit megcsillogtatva.
Mindazokról az emberekről ír, akik hatással voltak rá, alakították jellemét. Életét meghatározták az otthonról hozott normák, mint kötelesség, tanulás, munka, s a nagyapától örökölt „muszáj magyarnak, ha lehet embernek lenni" élménye. Mindezek az értékek vezették a közélet felé, ahol véleményem szerint eredményesen tevékenykedett 16 évig önkormányzati képviselőként.
A könyv lapjain megjelenik az a történelmi miliő - az 50-es 60-as évektől kezdve -, melyet az én korosztályom csak a nagyszülők, szülők elbeszéléseiből, történelmi könyvekből vagy filmekből ismer.
Bízom benne, hogy sokan elolvassák, és lesznek olyanok is, akik saját sorsukra, hasonlóan átélt, megélt életükre ismernek.
Jó szívvel ajánlom Dr. Czifra János könyvét azoknak, akik a szerzővel azonos korszakban töltötték gyermekkorukat, váltak felnőtté, élték meg mindennapjaikat, s azoknak is akik szeretnék megismerni egy életúton keresztül a magyar valóságot az 50-es évektől.

Szitka Péter

Városi Könyvtár
252.180
Kazincbarcika

Besenyők és MAGYAROK!

Előszó- féle a szerzőtől:

Vámoson születtem, Besenyőben, pontosabban Sajóbesenyőben nevelkedtem, Két szomszédvár, de sohasem szívlelték egymást. Egyik félig magyar, nagyrészt tatár, kicsit besenyő, a másik majdnem egészen tót, és mégis besenyő.
Apám magyar, vagy elmagyarosodott örmény, ruszén , rutén görögkatolikus, anyám hithű - lengyel, ősökkel is bíró gurál- de főként bigott római katolikus volt. Az őseik, az Isten tudja honnét , de már mi. utódok sem tudjuk, hogy merre ?... s ebben a félmondatban évszázadok titka rejtőzik.
Egy király elhatározhatja magát, hogy gazember lesz. Egy halandó magyar keverék, mint én is, ilyet már nem tehet: csak a történtek kontúrját próbálhatja lerajzolni, de úgy , hogy megmaradva öröklött és csekély módon pallérozott emberségében, emlékszik, emlékeket idéz,de meg nem bántva az élőket,de megtisztelve a holtakat.
A fenti angol király monológját ismét ide idézve, de elvetve is , én úgy döntöttem, hogy ha már evilágon senki, de senki nem emlékszik meg a múltamat megérintő, manapság már ritkán felbukkanó alakokról, történetekről, soha vissza nem térő ízekről, illatokról, hát megteszem én: így leírva, remélve az igazat, vagy a valóság égi mását, vagy akár azt tévesztve is. Jöjjenek tehát az elfeledett arcok, megmaradt emlékek...

Egy kis etnografika - Közép- európai módra

Amikor csak eljutottam egy idegen városba, kimentem a legközelebbi temetőbe. Nézegettem a sírfeliratokat. Név, születés, halálozás, sokat mond. Állítólag a trianoni határok meghúzásánál is erre hivatkoztak a románok a Partiumban. Voltam egyszer Sziléziában, Knurówban, Gliwicében, Poznanban is. Láttam megkopott német sírfeliratokat, s csicsásabb lengyeleket is. Járok a szlovák sírkertekbe is. Ott – egyik helyen sem- nálunk sem könnyű a halottak napja. Remélem, a virrasztók hazamennek.

Gyakran járok a sajóbesenyői és a vámosi temetőkbe. Mert már az én utam is , a végső - kissé arrafelé tart.
Egy közepes képességű történész hallgatónak csak a sírfeliratokból meg lehetne írni a falvak történetét., minden elmúlt évszázad szenvedését és inkább a gyászát, mint örömét. Sok vér, faj, szív és vagyon , vallás és érzelem keveredik itt össze. Én csak mezei közíró vagyok, tévedhetek.
Mikszáth Kálmán bácsit idézve: ***Micsoda nevek**, dinasztiák éltek – élnek - ezen két faluban: Besenyőben a Gergesek, a Gregusok,a Kubiczkiek, a Kubinyiek, a Senviczkiek, a Hanákok, a Hankók, a Hadobások, a Topák, a Fazekasok aztán Hibák, a Bányászok, ,a Bodnárok , a Csíkek stb, elnézést a kimaradadtakért...*
***még Vámoson** a Bertókok, a Váradiak, a Kisek, a Nagyok, Vargák, a Jakabok, és Jancsurákok, a Makkaiak, a Mikák és Mikiták, az Árak, Varrók és a Váradiak, a Soltészok, a Drótosok és Tótok, a Jankovicsok, Szokircsákok, a Kerékgyártók, s Demeterek, az Ár-ok, Liptákok, Csatók, és Csatlósok, a Váradiak – rokonok - a Szuromiak s mi, a Czifrák is- ezért bocs.- és még sorolhatnám. / Így , első rálátásként inkább szlavofén, mint türk-germán a névsor. /*
Ha ezek a családok – elhunyt képviselőik - sorjáznának egy utolsó ítéleti felvonuláson, - nem hintókon, mert errefelé nem futotta - , de azért gyászhintó, bokrétás lovakkal azért még volt, gyászhuszár emberek is - de csak négyökrös szekereken is , az ősz hajú,gatyás gazdák kezében az ötfonatú ostorral csapkodva , de felvidulnának ezek a temetők... Mi meg még szomorúbbak lennénk!

Prológ: a lelki töltet, amit nem biztos, hogy le kellett írnom

Nem vagyok csillagász, de tudom és jó érzéssel tölt el: nemcsak az Idő múlik, nemcsak a Föld forog, hanem a mi csodás *Tejutunk* is és ne beszéljünk most nagyobb távlatokról. Ehhez képest vigasztaló, hogy én csak szimplán öregszem.
Azok a csillagok, amik annak idején ránk ragyogtak, - talán ott Vámoson, talán Besenyőben - már bizony odébb léptek pár *parsec*-et,a Göncöl rúdja sem ott van, ahol az Apám mutatta. Azok az emberek, akik annak idején még emberségre, vagy éppen a túlélésre tanítottak,- ajjaj, erről is tudnék mesélni, hogy lehet túlélni kemény, vagy puha diktatúrákat - , már a túlvilágról nézik a mi sekély ,de öblös örömünket, túlzóan ecsetelt,felnagyított kínlódásainkat - amely már nem az övék. Bizony, onnét, az idők távlatából , látni fogják a halálunkat is, mert onnét, az idők távlatából , mi már láttuk az övéket.

Pedig jobb volna megbékélni egymással, a múlttal, és a jövővel, rájönni: - a jelennel valahogy sehogy sem tudunk - percemberek vagyunk.
Nem olyan nagy dolog, amit most el szeretnék mondani, ilyeneket naponta lát-hall mindenki, a buszon,a kocsmában, piacon, vagy csak sétálva az utcán. /Ugyan, ki sétál ma már az utcán ebben az országban, rohan, vagy ott alszik... ? /
Vettem a bátorságot, balga módon emlékezni akarok, mert bízom abban, hogy mindenki így érzi:
Az élet, ami velünk történik, az valami más, az egy különleges. És nem igaz, hogy hamis lennél, hogy képzelet lenne, hogy megszülettél. Ha ültettél egy fát, ha ástál egy kutat, ha volt egy barátod és legalább egy ellenséged, akkor minden igaz, ami megtörtént,- vagy megtörténhetett volna.

Közös történelem, van aktualitása is

Mindkét falu már az Árpád- kor után is létezett, *nomen est omen*: egyik a besenyők utódairól, vagy talán csak egy megmaradt ősétől, a másik egy , a Sajón átívelő vámátkelő hely létezéséről – még nyomát sem találtuk - kapta a nevét.
Mert akkor még igenis, arra folyhatott a Sajó s ezt vegyék tudomásul Besenyőben is.....
A törökök 1526. után elfoglalták, megszállták, kifosztották és adófizetővé tették mindkét falut: a férfiakat legyilkolták, a nőket megerőszakolták, a gyermekeket – többek között éppen GÜL BABA janicsárképző dervis iskolájának a jóvoltából, rabszíjon, gyalog, uszályokon – mondják egyes források – Antalóiába , Sztambulba szállították. Mindkét faluból kb. 20-30 gyermeket. S nemcsak egy évben...Ehhez képest a születendő gyermekekről pedig így-úgy, valahogy gondoskodtak, ha nem az apjuk, az anyjuk biztos. Az élet élni, az anya nevelni, a gyermek pedig felnőni akar, így lettek aztán az őseink....Aki nem hiszi... Jut eszembe, magas **kormányszinten** mostanában avattuk fel, már akit meghívtak , mert megérdemli, a holtakat tisztelni kell ! - a mi szülőfalvaink egyik gyilkosának, vagy a gyilkosok tanítójának – nagy tudású ember volt , vagy lehetett - a **türbéjét**. *Csak kis? – hinye. eltéveszettem - betűvel írom, de vastagítva, hogy nehogy a hazaárulás bűnébe essek !*
Én II. Lajos királyt, Tomori érseket, a Zrinyieket ,a Frangepánokat, a Szapolyaiakat, a névtelenül meghalt végvári vitézeket, Dobó Istvánt, az alulfizetett várkapitányt - a közelünkben, Sajóvárkonyban - méltatlanul, félreértésből - egy kocsmában ittas parasztok által baltával , vasvillával meggyilkolt Mekcsei Istvánt - na, és a

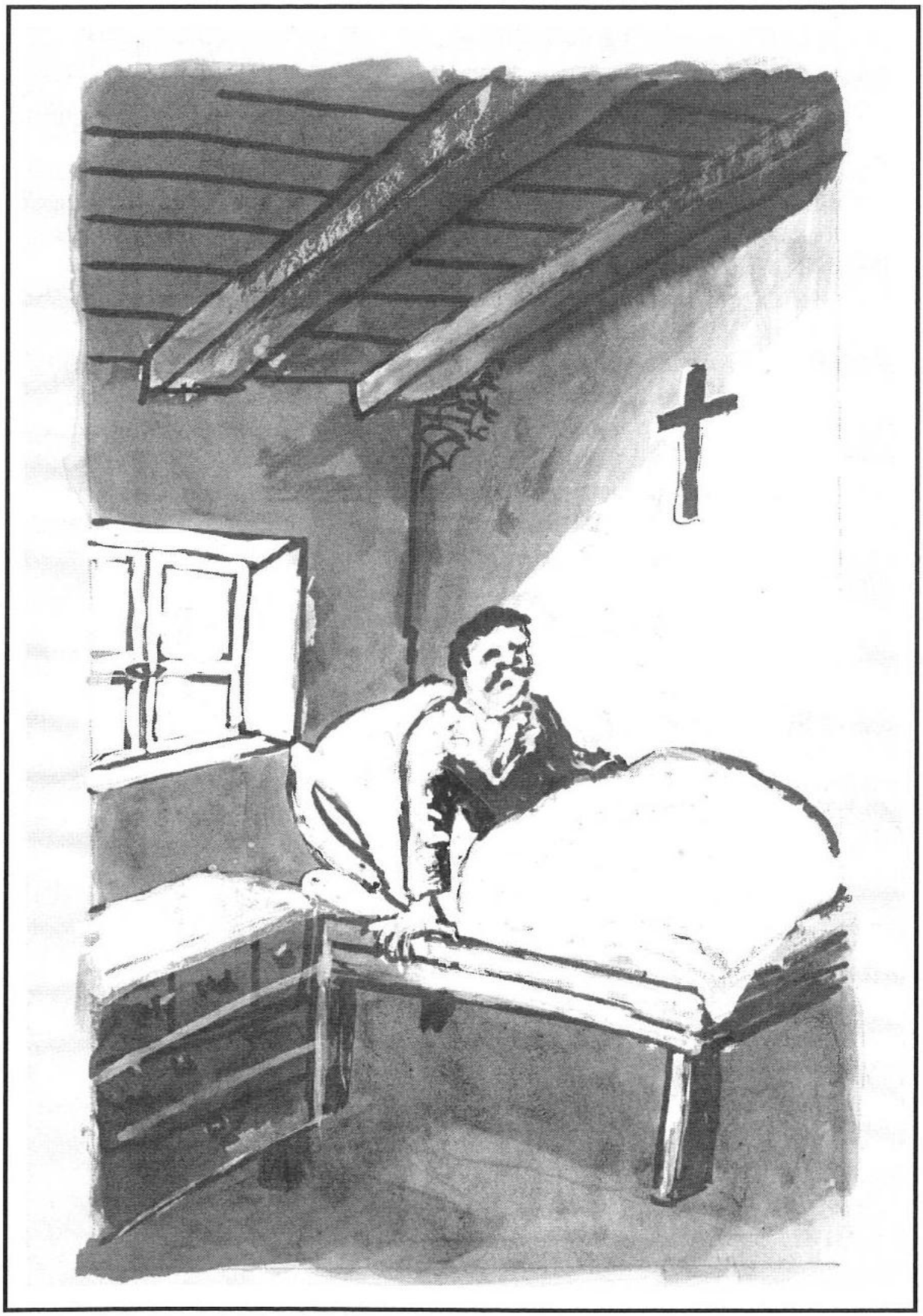
mindenkori kamaszlányok férfias álmát, a zseni hősszerelmes várvédőt, őt, igen , Bornemissza Gergőt hívtam volna meg a koszorús lányok közé. Csókolózzanak ők is össze a mostani fő-törökkel., dervissel.. Azt azért egy hunyásnyit sajnálom, hogy nekem, ezt , egy **magyar besenyőnek** csak úgy szó és káromkodás nélkül - na, azért köptem egyet !- végig is kellett néznem .

Vámosi - besenyei töredékek:
A családfa

Nem kell zsákbamacskát kínálni az Olvasóknak, nem Bors, vagy Aba vezér leszármazói vagyunk, de nincs annak sem nyoma, hogy valamely római császár légiósai lettek volna az őseink. A Czifra név eredetét homály fedi, mert az őseim ebbélileg nem voltak bőbeszédűek. Valószínűleg azért, mert vagy nem voltak nemesek, vagy valahol elveszítették a kutyabőrt. Tudok erdélyi ősökről, Gyergyószentmiklóson az örmény katolikus templom udvarán találkoztam hasonló- cz-vel írott - névvel ellátott sírkeresztekkel. De egy Petőfi segesvári / fehéregyházi ?/ halálát és tömegsírjának feltárását leíró könyv románul már így említi ezt a családnevet : Tzifra.
Az anyai ág *valamivel tisztább, mert egyértelmű a lengyel eredet, és csak később tótosodtak el az ősi gurálok , akiket Mária Terézia Nagyasszonyunk telepített be Besenyőbe.*
Egyébként ez az genom, az ős, vagy minek hívják - kutatás csak manapság lett ilyen úri passzió, annak idején az embereket nem a nevük, hanem emberségük alapján ítélték meg. Legalábbis Vámoson, mint Besenyőben is. Mert minden embert hívni kell valahogy. Besenyőben inkább gúny- vagy ragadvány neveken hívták. Engem például csak így : ***Inasz.*** Sok régi barátomnak – meghaltak már sokan - még most sem tudom az anyakönyvi nevét, csak így: ***Gyabol, Trúman, Paja, Becsem. Toldi, stb.*** s a legszebb: ***Kerulki Luki***. Ő volt az, aki midig kérdezte: „mikor megyünk Amerikába?"
Vámoson már nem annyira szerettem a nevem, mert mindenki csak *cifra palotának* csúfolt. Emlékszem,- sokáig, ha be kellett mutatkoznom, - a vezetéknevemet csak úgy elharaptam. Ezért aztán sok iraton szerepel a nevem így : Tisza, Pipa, Czipa, Cica, stb. De aztán megbékéltem, sőt, azt sem bántam, ha lehagyták a végzettségem jelentő betűket, de a pontos névírást kényszeredett következettséggel megkövetelem, mert szinte semmi mást, de ezt örökül kaptam.

a halál Vámoson, 1

A nagyapám 82 évet élt.
Nagybajuszú, még a gyermekkoromban is lenge gyolcsgatyában járó, pipázó, bagót rágó és azt ki is köpködő , idős, alacsony ember volt.
Mindenkinél- a családjánál is jobban szerette a szürke-marha fajta ökreit, erre példa, hogy még a front alatt is inkább nekik vitte ki a gabonát, mintsem azt kenyérlisztté megőröltesse, családját megetesse. Pedig volt hét gyermeke.
Volt betyár a Bükkben –állítólag – de volt csendőr is a K.u.K-ban, - erről fényképem is van – majd ténylegesen. Kiment Amerikába. Pennsylvániában a szénnel bányászkodott s elmesélte- ki tudja igaz volt-e , hogy hazafelé találkozott a Titanickal, elmellőzték egymást a hajóik. A dollárjaiból vett három holdat a vámosi határban, ez volt aztán a családi hitbirtok. 1918-ban, az őszirózsás forradalomban, majd utána is pár hétig a községi kommité tagja volt, ezt követően Horthy Miklóst és a demokráciát némán szolgálta. Igaz, néha vasvellával kergette meg nagyanyámat, mert ő nem tűrte el szó nélkül, hogy a tyúk alól is ellopta a tojást és vitte egy pakli dohány ellenében a szatócshoz. Ilyenkor apám – aki erős, inas ember volt - már könnyűszerrel teremtett békét.
Engem nem nagyon szerethetett, de ezen nem is csodálkoztam, mert sokszor csúfoltam:
„ atyus,atyus, olyan mint a batyus!" Néha még a seprűt is utánam vágta....
1958 telén disznót vágtunk.
A nagyapám az egyetlen fűtött szoba kékre festett vaságyán fekve, az ablakon kikandikálva ügyelte a munkálatokat. Dehogy ügyelte, már felülni sem nagyon tudott. A disznóvágás és a kötelező disznótoros vacsora után – jelen voltak a komák, rokonok , persze csak úgy 8 óráig – a nagyapám kért egy falatot a friss disznósajtból. Nagyanyám – ő is beteg volt már – egy szép cipószeletet vágott hozzá. Nagyapa mintegy félóráig – a dróton lógó 15-ös lámpaégő világánál – megette,meg ivott egy pohár savanyú bort is, majd a fal felé fordult .
Mi mindannyian egy szobában aludtunk – akkor hatan. Lehetett vagy hajnali öt, amikor nagymamám szólt, nem nekünk, gyereknek , az Apámnak, aki akkor jöhetett be az istállóból
„ a János meghalt"! Nagymamám is megsiratta, aki nem egészen 2 évvel rá követte őt.

a halál 2 .

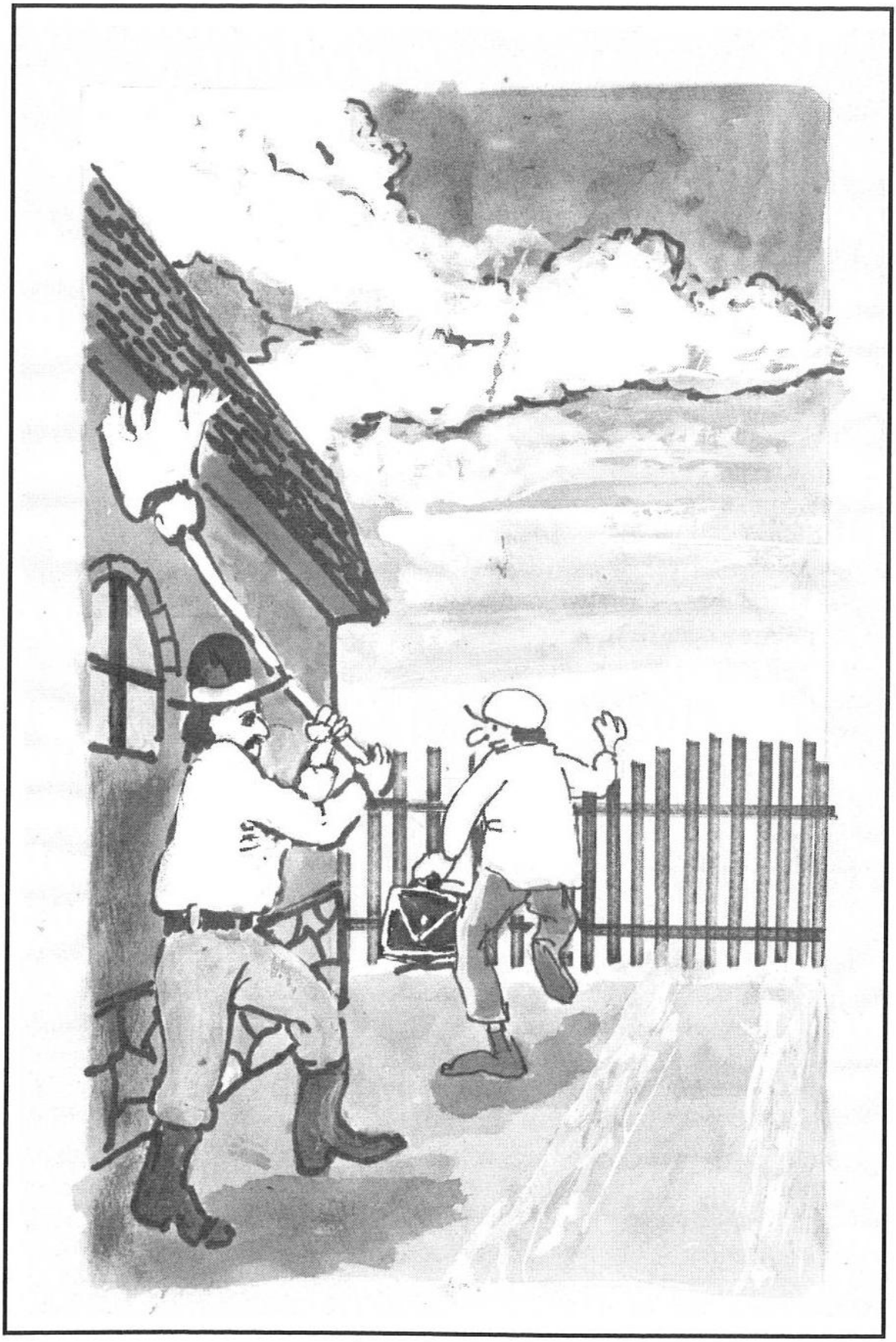
Általános iskolás koromban egy osztálytársunk, talán Dani – a szülei egyetlen gyermeke – fürdés közben belefulladt a vámosi határban folydogáló Sajó holtágába, közvetlenül a híd mellett. Csodálkoztunk is, de nem a víz mélysége lehetett az ok.
Az osztályunk meggyászolta Danit , ott voltunk a temetésén, nem kisdobos, csak fekete ruhában. Ma sem felejtem el – a szülei nagy tort adtak és minket, gyerekeket – kakaóval . kaláccsal kínáltak meg.
Akkor ittam életemben először kakaót.

a halál 3.

Az édesapám Besenyőben, a Sajó melletti homokbányában dolgozott, s napi 10 tonna homok kitermelése volt a norma. Sokan dolgoztak ott, keménykötésű férfiak. Gyermekkoromban ott nőttem fel, akkor még lovakkal húzott csillékkel termelték ki a depókba a homokot. Veszélyes munka volt, az apám rémálmai is a bányaomlásról szóltak, a szívbajt hozta ránk egy-egy ömlik a homok, jaj,jaj. kiáltása éjnek évadján
Vámos nem volt ilyen veszélyes hely, egyetlen kavicsbányája volt, az is a szomszéd faluban, Pálfalva mellett egy kis lukacska, ahol pár ember dolgozott. Apró manufaktúra volt.
Ezért is volt megdöbbentő, amikor egy fiatal, családos falunkbélire ráomlott a kavicsfal és maga alá temette.
Én még most is emlékszem a vámost elárasztó döbbenetre, s ez azért is érdekes, mert a besenyői homokbányában jóval többen lelték a halálukat.
Ez már egy másik falu gyásza volt:, az egyik az személyes: a keresztanyám egyik lányának a férje át akarta úszni az egyébként alig százméteres bányatavat. Belefulladt. Nem volt talán harmincéves sem.

a halál 4.

Az édesanyám 48 éves korában halt meg, rákban. Amikor erről értesítettek, s hazamentem, s ő ott feküdt az első szobában, a hideg kőpadlón, kiterítve, összetett kezekkel, körötte gyertyák égtek s nem lehetett több 40 kilónál. Csak a csontok látszottak, a feketés bőr, a már mások által lezárt szemek. Mindent leszívott róla a kór. Lehajoltam, megcsókoltam az orcáját. Talán életemben először. Soha sem hagyta....
Akkor még volt gyászszekér a falunkban, két ló vitte ki a temetőbe a koporsót. Nem voltunk sokan a temetésen. Még jó, hogy eljöttek Vera húgom gimnazista osztálytársai., meg az utcabeliek. Ők is csak a felvégről. A rokonok elhagytak, ismerősök meghaltak .Így lesz ez mindenkivel.

Az első tanító

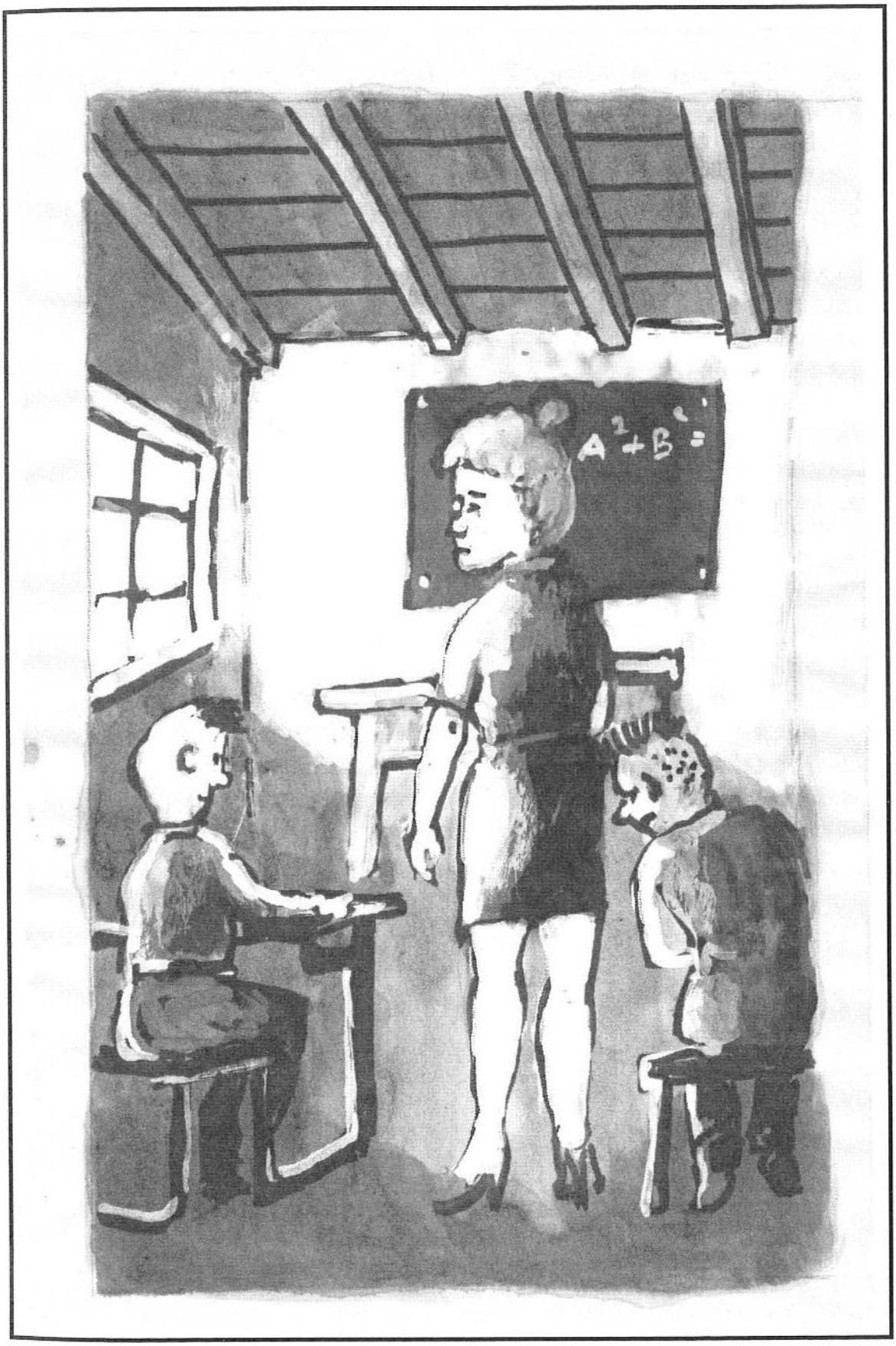
Az első és legszigorúbb tanítóm a Vámoson és Besenyőben is legendás hírű Szabó Marika néni volt.
Köszönet a sorsnak.
Egyszer hármast kaptam tőle valamiből – biztos számtan lehetett, mert ez végig kísért az éltemen- s édesanyám véletlenül megnézte az ellenőrzőm, majd azt mondta: ha nem tanulsz, mehetsz traktorosnak a tsz-be.
Én akkoriban nagyon féltem a traktoroktól.

A második és harmadik tanító
a második

Normális – nem osztott – általános iskolába jártunk. Akár hiszik, akár nem , több, mint harmincan voltunk egy osztályban. Csakhogy nem volt kémia szakos tanítónk - orosz, az igen, jelenteni most is tudunk ! – ezt a tiszteletreméltó K Imre testnevelés tanárunk pótolta helyettesítésként.
Csak ennyit mondott az órák kezdetén: fiaim, gyermekeim, leányok !, Egy dolgot jegyezzetek meg, a víz képlete : H2O,
Utána mi fiúk mentünk focizni, a lányok szabad foglalkozás.
Imre bácsi- Tanár Úr - köztiszteletnek örvendett:. de mindenki tudta, hogy az iskola a szertárának kinevezett sufniban – a fűzős labdák között rejtve – van egy két decis pálinka is, amit meg-meg húz órák között. Ez nem látszott rajta.
Én magam – így duplán kihangsúlyozva – ugyancsak vézna, izomtalan fiúcska voltam, aki mindig írigykedtem a kidolgozott felkarú társaimra. Nem voltak deltáim, a felkar izmaim sem akartak domborodni. Pedig szekér kerekből, taliga vázakból – Szuhai Guszti és Zoli tanácsára - csinos súlyzókat fabrikáltam és még iskolába menet előtt tízszer ki is nyomogattam. Eredmény: semmi.
Egyszer elpanaszolkodtam magam Imre bácsinak a véznaságom és az izomhiányom miatt , aki egyik hosszú szünetben közölte, hogy : ' rossz a módszer, meg egyébként is fáradtságos. „
Van neki egy amerikai tippje , bevált: „ Egész éjszaka, mozdulatlanul, háton kell feküdni, a tüdő, ugye lélegzik, mozog, az tágítja a mellizmokat, s így a mellizmok és a delta is fejlődik. Csináld ezt három hónapig, nem ismerek majd rád."
Megfogadtam, csináltam, : szenvedtem és egy hét után már nem is aludtam. Muszáj : mert nőjön csak az a delta. Másik két hét után a Tanár Úr már valóban nem ismert rám: azt a negyven kilómat is lefogytam 35-re, s állandóan csak aludni akartam, úgy, ahogy szoktam: hason, oldalt.

a harmadik

Első középiskolai kémiai óránkon egy csodálatosan szép kémia szakos tanárt kaptunk, - ***Hevesiné***, Gizike, aki felmérte a tudásunkat. Engem is kiszólított, na Czifra , írja csak le nekem a táblára az alumínium-hidrodxid szerkezeti képletét és jellemezze az affinitását..
Félszegen csak két dolgot kérdeztem- hagyjuk ,most az affinitást, mert az csak bekavar : mi az az alunminijum –hidro és mi az a képlet, vagy szerkezeti , vagy hogy is tetszett mondani.
Nem akarok dicsekedni: év végére én lettem a legjobb kémikus az osztályban, mert megtanultam, amíg addig sohasem tudtam: mégis csak lehet affinitás .

A²+B²=

A kastély

Vámost a nemesek is kedvelték ám, mert kastélyt építettek a falu felett magasodó dombra. Várdomb , - de az nem is ott volt – de talán az igazi *sasfészek, az a Szőke- kastély*. Állítólag 70 szobája is volt, meg két tornya. A két torony, az biztos. A front után – mint máshol is - a vámosiak csaknem az utolsó téglájáig széthordták, - lakások., ólak épültek a téglákból - és még gyermekkorunkban is már csak az egyik tornyát tudtuk megmászni , - persze saját készítésű létrákkal. Sok galamb és bagoly tanyázott odafenn, korhadtak voltak a deszkák, néha beszakadtak, de az ottani galambfiókákból még én is vittem haza..
A szomszéd – ha jól tudom valamilyen .Lipták Pista bácsi volt az, aki ránk ijesztett, - mert a fia majdnem leesett - egyszer még elkap titeket az ott fészkelő rézfaszú bagoly !
Utána valamiképp meggyérült a látogatásunk a toronyban.
A mellette lévő göcsörtös síkon viszont a Papp utcai fiúk csináltak egy akácfa kapus kis futballpályát, ahol fogadták a kiserdei csapatunkat benne engem is. Ha jól emlékszem, a hazai pálya akkor is előny volt, mert kissé lejtett.

Gyilkosság a paplakban

Ez is már egy régi történet: valaki, vagy többen megölték a paplakban - a főúton - lakó idős római katolikus papot és annak a házvezetőnőjét. Késsel, éjszaka, brutálisan. Állítólag minden csupa vér volt....és sokáig üres maradt a paplak. Vittek is el értékeket, de senki sem tudta, mit., miért. A tettes és indítéka ismeretlen volt és maradt.

Beléptünk a tsz-be

A hatvanas évek elején Vámoson is volt ám agitáció a tsz mellett. Gyári munkások jöttek Miskolcról- általában délután - agitálni, csoportosan, mint a darazsak. Ha világos ablakot láttak, benyomták a be nem zárt kiskaput és betelepedtek. Nekünk csak a nagyapától örökölt három hold föld volt, de nem is egy tagban. Akkor is átkoztam, de utána is a megmaradt egy hold háztájit.....

Már egy hete csak kék sötétítő papíros ablakok mellett voltunk délután kettőtől este 7 –ig, udvarra menni tilos volt, de hét óra után valószínűleg mehetett a pufajkások ***fakarusz busza***, meg aztán nekik is lehetett családjuk,ők mentek Miskolcra. mi mehettünk ki a budira. Lámpát, villanyt nem gyújthattunk, édesanyánk besenyősen keményen ránk parancsolt, „ megmondlak Apátoknak, ha zajt csaptok, verekedtek, nem mondtam, hogy itt vannak az agitátorok", s mivel Apámtól nembéli különbözet nélkül ugyancsak féltünk, de nagyon, így többnyire csak csendben csipkedtük, rugdostuk egymást a húgaimmal a hátsó házban. Az egész faluban feszültség volt, jöttek a hírek, ez a gazda vasvillával kergette ki az agitátorokat, a másik felakasztotta magát. Aztán meg, ez a nagygazda is aláírt, az is, brigádvezető lesz, aláírtak a Kis utcán, a Nagy utcán, itt a Kiserdőben is sokan. Meddig kell még félve, sötétségben élni ?

Egyszer aztán eljött a megszabadulás órája , letéptük a kék csomagolópapírokat minden ablakról, felkapcsoltuk a villanyt, bekapcsoltuk a néprádiót is. Éppen a Szabó család volt.

Arra emlékszem, hogy egy téli estén az Anyám közölte Apámmal: **aláírtam**. Azt hittem, leszakad az ég és Apám mindenkit elkerget otthonról, mert nagy méregzsákja volt, de nem ez történt: s ilyet talán nem is hallottam tőle soha többet: „**jól tetted!** Most már vége van. Majd csak lesz valahogy."

Be kell vallani, lett valahogy és meg is békéltünk a tsz-szel.

Városi Könyvtár
252. 180
Kazincbarcika

A vámosi futballsztárok

Két futballgyöngye volt a falunak, vagy *inkább három*.
Beszéljünk most csak kettőről. Mert volt egy negyedik is, utcabeli, arról volt híres, hogy ő tudott a legnagyobbat belerúgni a labdába. Amerre állt, rúgott, általában csak előre, de oldalt is: a kastélytól átszállt a Kis utcai boltig, s közben a belső még kis lukadt. Mondták is Vámoson:" jól játszik, mert nagyot rúg...!"
Nos, meg is mondom kikre gondoltam még : Kaczvinczki Jancsi, volt az egyik , a Csoki és Franku Sanyi, - szegről –végről rokonom,- a másik .
Mindkettőjükből hazai sztár lehetett volna, vitték is volna feljebb: DVTK, Fradi stb. de aztán nem lettek azok , nem vitték, még CS válogatottak sem lettek...
Ilyen ez a kipányvázott vámosi magyar sors.
Pedig mindkét srácért megverekedtek ám tisztességgel a vámosi szurkolók, majdnem úgy folyt a vér , mint a régi szüreti bálokban volt szokás : :a Bányai szomszédom a késével vagdalkózott kissé a szünetben, a kiserdei Juhász testvérek pedig egy-egy szekérlőcsöt ragadva / nem is tudom, honnét szerezték, mert akkor már kollektíva volt / ütötték a bírót, no meg a vendégszurkolókat is a meccs végén.
Volt még egy pót- futball sztár is : az osztálytársam,, **Kardos Jancsi**, a ***Fischer***. Tényleg jó focista volt és milyen jók voltak a menedzserei : a szülei, akik kocsmárosok voltak.
Szurkolókban, pártolókban valahogy nem volt hiánya sosem – sem meccsek elején, sem a végén.
Aztán Fischer megnősült, biztos történt egyéb dolog is, de érjük be azzal, hogy inkább a haza sorsáért aggódó és azért tenni is akaró , a köznapilag ma is elfogadhatóbb életpályát választotta.

Futball a Kiserdőben

Nálunk a labdákat rongyból varrtuk. Kellett hozzá egy kimustrált harisnya a szülőktől, bele rakva a töltelék rongy, utána zsákvarró tűvel össze varrni, lehetőleg gömb formába, A kapu sík helyeken , utcán két tégla, a mezőn két levetett ing is megtette . Általában „torinóztunk „„ egy - egy csapatban 5-5 fő. Ha utca-meccs volt, kispályás, mondjuk a Kiserdőben, a legelőn, vagy a kastélydombon, ott lehetett hat a mezőnyös és egy kapus. Csere nincs.
Bíró eleinte nem volt, de rájöttünk, ennek csak verekedés a vége. Így egy semleges utcából kértünk fel valakit: nem akárkit, lehetőleg, aki legalább három évvel idősebb volt és nem kért többet, mint két korsó sör.
Ha fejelő párbajt vívtunk, - ez már inkább csak utcán belül zajlott - más volt a rendszer.
Két - két karót szúrtunk le. 10 – es volt a meccs, ötnél térfélcsere. Volt egyes és páros fejelő bajnokság, itt stukkolni kellett. A taktika szerint a magasabb fejelő a kapuban, a kisebb elől, a stukkoló állásban állt. A meccset az is eldönthette, ha többszörös stukk után került a labda a kapuba. . A vámosi gyerekek akkoriban nagyon szerettek focizni, a szülők eltűrték, még az Apám is, pedig több rongylabdámat tűzre vetett. Lehet, hogy csak azért, mert azok nem voltak eléggé gömbölyűek. vagy csak azért – ez volt közelebb az igazsághoz - belőlem nem nézte ki a tehetséget…Igaza volt.

Éjszakák, csillagok

Sohasem ragyogtak olyan fényesen, kihívóan és sokat ígérően a nyár éjszakai csillagok, mint a Sajóvámoson, ott a kiserdei dombon. Tele volt a levegő a lentebb elterülő rét, a kiszáradó tó partján nyíló vízi liliomok bódításával, az állandóan repkedő bíbicek sikkantásával.
Hjí, Hjí, Hjsa, Hjhí, Hjhí, Hjsa....S feletted a szétterülő, szabadon világító csillagfények. Az ott a Göncöl...Az ott a Syrius, a Fiastyúk. Se repülő, se motorzaj. Most kellene egy csillagot választani, ni,ni, az egy fényes, az meg egy halvány .. Vajh, melyik az enyém ????

Apám, anyám

Ne higyjenek azoknak, akik a szüleikről tárgyilagosan tudnak írni. Én sem tudok, nem is akarok. Csak egy emlék:
Gyerekek voltunk, Apámnak valahogy jó kedve támadt. Ritkán volt ilyen..
- Na, gyerekek, játsszunk egy kis csip-csip csókát"
- „Az meg mi ?"- kérdeztük – akkor még csak hárman voltunk.

Apám megfogta a kezem csuklóján a felső bőrt, monda, „ csip"- na most fogd meg Icát ugyanígy, te is, mond, hogy csip - csip, ő meg mondja: „csóka" na Ica, te meg fogd meg a Joli kezén a bőrt. , - ne olyan erősen ! - ő meg mondja: „ csip- csip- csóka, kis varjúcska". Aki nem bírja, az lesz a ' varjúcska.
- Na . még egyszer, visszafelé ! Engem is meg csíphettek egy kicsit...Ajjaj, én vagyok a varjúcska....

Talán fél óráig tartott a játék, ilyen Czifráéknál még nem volt.
Édesanyám a sparhelt mellett ült , krumplit hámozott és eleinte nem is hitt a szemének. Ezt is lehet? Játszani ebben a családban.??? Aztán elmosolyodott-anyaian, őszintén, de azért félig komolyan megkorholt: „ Jancsi, ne csípj olyan nagyot Icába, Ica,te meg vigyázz Jolira, nem látod, hogy fáj neki, még kicsi is!"
Mi meg csak kacagtunk, kacagtunk, talán így akkor igazán - és talán utoljára. Nehezebb évek jöttek...

A Kiserdősiek

A Kiserdő utca a falu utolsó utcája – most is - , kifelé Pálfala felé. Akkoriban sok bányász, iparban dolgozó, esetleg vasutas családfő és tagjai igyekeztek a kétlakiság elvárásainak eleget tenni. Munka az üzemben, munka a földeken. Hétvégén egyeseknek jött a kocsmázás, másoknak kukorica kapálás, szénabehordás.
A templomba viszont- kevés kivétellel , beleértve az Apámat is – mindenki elment. Utána persze sokan a szomszédos kocsmában – hogy miért éppen ez lett az építészeti divat ? - „leimádkozták" a hallottakat. Az ebédre mindenki hazaért.

A szomszédok

A szomszédokat megbecsültük- már akit, nem mindenkit, de mindenki vámosi volt és így hozzánk tartozott. . A rossz szomszédok is, beletartoztak a tájképbe. Sőt....
„ Mert egy jó szomszéd – mondta Apám – többet ér, mint egy rossz testvér. „ Ő már csak tudta, volt benne része , de azóta viszont többen is megtapasztalták a rokonságomból !
A két szomszédunk családja két ellentét volt , de mindkettő hangos. Micsoda fátum: mindkettőt Kerékgyártónak hívták. Rokonság kizárva, én megvoltam velük. Ott , hallótávolságban tanultam meg – jobbról, balról, ízesen - igazán szépen káromkodni.

Ez is szerelem , itt a Sajó partján

A Vámosi Kastélyba jártunk általános iskolába, s gondolhatják, itt is alakulhatott az első szerelem is.
Nem szégyellem, lehettem, vagy öt-hatodikos osztályos, amikor egy szőke kislányba – amúgy igazán komolyan, a tízévesek eltökéltségével beleszerettem. De nem csak úgy átalbotában, hanem nagyon.. Viszonzatlan szerelem volt, az akkori osztály bizonyítványok kiosztása után meg is szűnt. Ennek ellenére nekem sokáig H. Manci volt a legszebb lány a faluban .....Már ő is meghalt szegény !

Ez majdnem szerelem volt , itt a Sajó partján

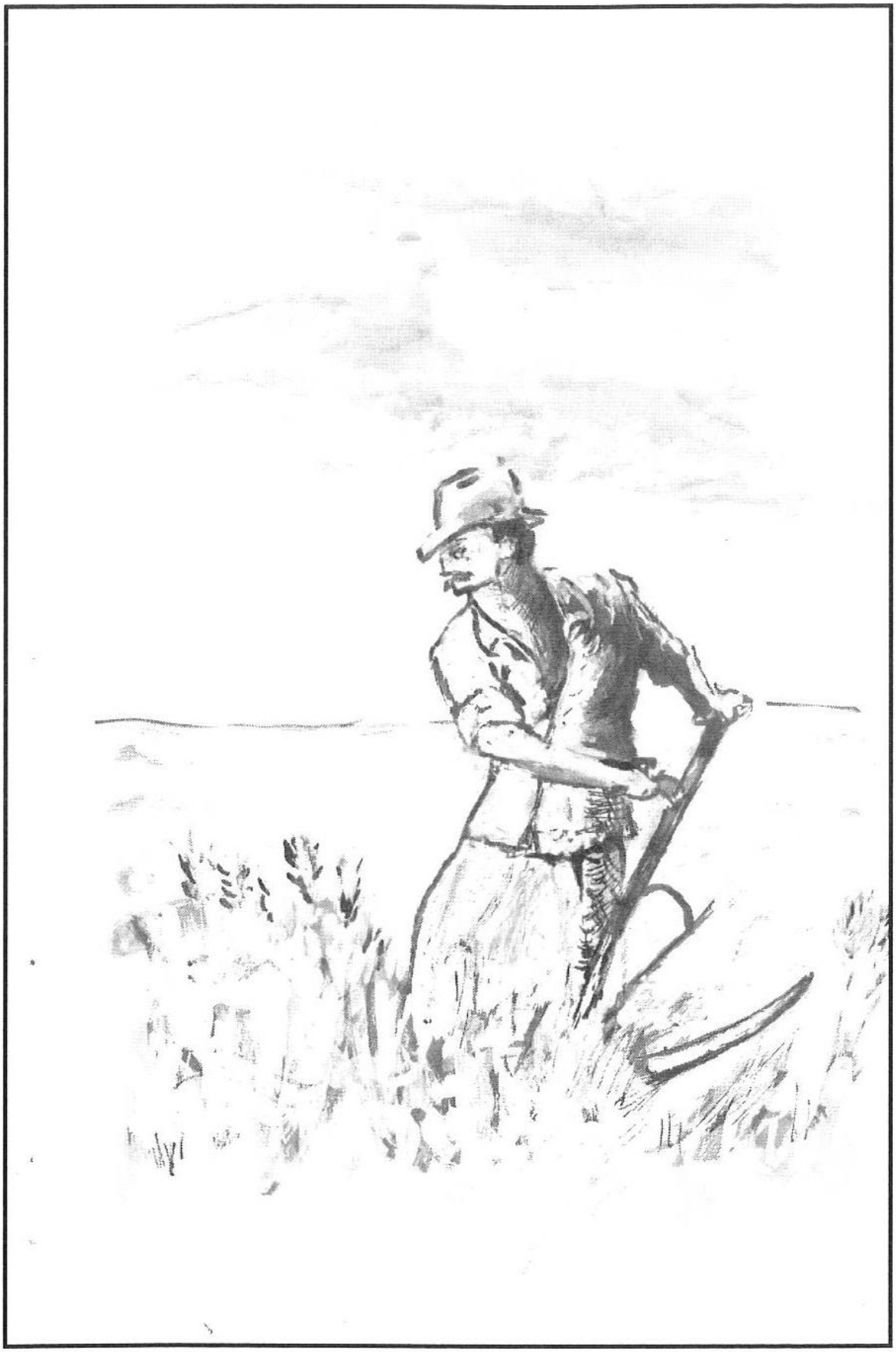
Új házorvost kapott a falu. Volt egy szőke, vámosi mértékben még nem is életrevaló, vézna,cérnavékony hangú lányuk, a Márta. Idegen volt, s ezért kissé érdekes . Kissé szerelmes lettem belé, ezt csak abból tudom, hogy naponta ötször-hatszor elkerékpároztam a házuk előtt, hátha meglátom. Egyszer sikerült is : a szolgálati lakásuk udvarán, a füvön bikiniben napozott. Egy hétig nem aludtam ...Aztán még sokszor utaztunk együtt a buszon, beszélgettünk. Okos lány volt, de sok mindenben nem volt szerencséje. Például az életben.

Kitörés Vámosról I.
Mi leszel, ha nagy leszel?

A rengeteg könyv elolvasásának köszönhetően azért jó tanuló voltam, még vámosi szinten a reál tárgyakkal is megbirkóztam. Ez a jeles bizonyítvány azért sok jóhiszemű tanáromat megtévesztett: azt hitték, ha magyarból rendre ötösre felelek, akkor bizonyára egy rövidebb verset is meg tudok tanulni és főként elszavalni. Tévedtek: emlékezetem szerint kétszer állítottak színpadra - micsoda fellengőzés: egy olajos dobogóra, s mindkétszer kudarcot vallottam: Először Kovács Jóskával párban, felváltva kellett volna a szülők előtt előadni egy Petőfi verset, aminek az volt a refrénje: „ Muzsika szól, verbuválnak, Állj be?,- vagy gyere? ma sem tudom - öcsém katonának !" Nos az első váltáson túl voltunk, de aztán blokkoltam, semmi sem jutott eszembe, csak az, hogy többek között a szomszéd Feri , ha ilyen helyzetbe került – márpedig gyakran került – bekapta a hüvelykujját és szopogatta. Isten bizony, addig ilyet nem csináltam, most kipróbáltam, de nem sokáig, mert Kovács Józsi ráütött a kezemre, s ezek után a felkészítő tanárunk leparancsolt a világot jelentő deszkáról.

Másodszor – mivel jeles úttörő, sőt a Vámoson híres Szputnyik őrs vezetője is voltam – megbíztak, hogy egy április 4-ei ünnepségen lazán, de kellő átéléssel és az egész iskola személyzet, azaz úttörőcsapat előtt szavaljam csak el az akkor divatos Fodor József: Piros fejfák c. versét. Én sokáig ellenálltam, próbáltam felhívni a figyelmet egy korábbi fiaskómra, a „ belesülésre", de mivel könyvjutalomra is esélyes voltam, a tanáraim nem tágítottak. Azért már akkor is szorult belém egy kis előrelátás, hiába mondtam el a négy szakaszos verset édesanyám előtt óránként hibátlanul, sőt, már éjszaka is a csattanós rímmel, Szergej, Iván, Nyikolájjal álmodtam, az egészet három példányban leírtam és a ruházatomból kettőt

a nadrágomba, egyet a kabát belső zsebébe rejtettem. Ha elakadok, diszkréten előveszem, rápillantok és már megy tovább a költészet.
Úgy látszik, az Istenek nem így akarták. Az első három versszak még elment valahogy - na, már akkor sem volt a hangom egy Ajtay Andoré - de a negyediknél besültem. Jött a motozás, mert másnak nemigen lehet nevezni, amikor legalább két ? öt ? percig komótosan – az egyre fokozódó röhögés közepette- átkutattam mind a tizenkét zsebemet, s a végén megtalálva az összegyúrt cetlit, dadogva elmondtam az utolsót. Ez a szereplésem valahogy nem illet a joggal megkívánt ünnepélyességhez, úgyhogy ezt követően örökre eltiltottak a versmondástól.
Ahogy mondani szokás - ehhez képest - a tanáraim egy része – mármint akiket érdekelt a sorsom – javasolták az Apámnak, hogy talán gimnáziumba kellene íratni. / Én Sárospatakot favorizáltam. /

Én, a szaki

Apám eredendően is nyakas, de az élettől tanult , bölcs ember volt: szó sem lehet róla Fiam, hogy te valamiféle élhetetlen könyvmoly légy : *egy fiúgyermeknek szakma kell.*

Annyiban engedett csak , hogy ne olajos, malteres szaki legyek és egyben az érettségit se veszítsem, hogy az akkor már tervezett, de még csak épülő 2.sz. szakközépiskolába kerültem Miskolcra, de az úrinak tartott villanyszerelő tagozatra. Voltunk vagy 30-an, természetesen mind fiú. Így utólag nem bántam meg azt a négy évet, bár az elektrotechnika, műszaki rajz és a matematika felsőbb régiói néha még most is kísértenek rémálmokban. A falvésésről, gipszelésről, „tyúkbélhúzásról", azaz a vezetékelésről most ne is beszéljünk.

A BÁÉV volt a patronáló cégünk, a gyakorlati képzés helye. Jól képzett és az átlaghoz képest jól meg is fizetett brigádokban dolgoztunk. Emlékszem: a szakmai sovinizmus szellemében először is meg kell tanulnunk az építőipar más szakmájához való - kissé gunyoros – viszonyulásunkat. A kőművesekről ismert a mondóka: *" egy kis cement, egy kis mész, kőművesnek nem kell ész!"*

Vagy : *„ lakatos, lakatos, füle, farka olajos !"*

Nincs olyan városrész Miskolcon, ahol ne fordultunk volna meg. A Papírgyár előtti Felső- Majláth lakótelepet építették, szép, magas,10 emeletes panelházak nőttek sorban, - a testvérektől rendelt és Felsőzsolcán működő Házgyár ontotta a paneleket - szakmailag is csupa szép kihívás állt az építőipar előtt. Még csak tanulók voltunk, de a brigádvezetőnk kipróbált: az 50 kilós gipszes zsákkal fel a tizedikre, egyik kézben az akkori favorizált MM-falvezeték 20 méteres kötegben, a másikban a spakli, fandli.

S ez így ment hónapokon át.

Érettségi után – mivel hál' Istennek nem vettek fel Műszaki Egyetemre – ki nem találják: BÁÉV-es lettem, 7 Ft/ órabérben. Csak egy dolgot kértem: házgyári lakást nem kívánok villanyt szerelni . Így aztán protekcióval kerülhettem Ózdra, 8 ágyas szobájú munkásszállásra, ahol megtapasztaltam: van ám még ettől lejjebb is: a kábelárok ásás, kábel fektetés.

Kitörés Vámosról II.

Minden ember élete a véletleneken múlik. Ha nem lett volna Horpácsiné **Róza** a középiskolai tanárom és ha nem járhattam volna minden héten be a Horpácsi"kúriába" , a Nemzetőr út 17-be, akkor belőlem biztos nem lesz doktor, de még ilyen rendetlen ember sem, ami most vagyok. Meg Osziból sem, az osztálytársamtól, a matek zseniből , az impresszionistákat és az egzisztecialista filozófusokat kedvelőből, nem lesz mérnök, aki egy buta balesetben harmincas éveiben egy teherautó kerekei alatt végezze.
Róza tanárnőnk egyfajta" alföldi szépség „ volt, magabiztos, célra törő- talán még most az.
N. Zoli osztálytársamnak mondta, akinek majd kiesett a szeme,amikor elment a padunk mellett:
„. Zoli ! Ne bámulja a lábamat, tudom, hogy jó lábam van ! Egyébként ez a látvány még nem is gyerekeknek való ! „
Sanyi kiváló irodalmár, kevésbé ismert újságíró, de pocsék tanár - ahogy mondogatta: „ gyermek megőrző „ volt, mert ugyanis mindenhonnan elkésett,/ Talán a saját esküvőjéről,a gyermekei születéséről is, de erről nincsenek hiteles adataim../ Persze: mert éjszaka élt, alkotott, kávézott – bögréstől- s nappal aludt – persze, ha hagyták volna…
Én abban a házban - Sanyi jóvoltából - többet tanultam az életről, irodalomról, emberségről, politikáról, mint hat másik húsz év alatt. Eredetben olvashattam Kassák Lajos, Kabdebó Lóránt, Gion Nándor , a miskolci befutott költők stb.- és most ne sértődjenek meg az élő, vagy holt kortársai - leveleit, olyan könyveket, amelyek mások kirakatban sem láthattak. Róza pedig arra tanított meg , hogy van élet Vámoson és Besenyőn k túl is, s végül így kerültem a krétakörön kívül.
Emlékére álljon itt ez a cikkem, amely már egyéb kiadványban megjelent:

Sakkozunk ...?!

Az immár megváltozhatatlan tény szerint 58 éves korában ,1997.április 11-én , a Költészet Napján ***meghalt Horpácsi Sándor író,újságíró.*** *Nyugodjon békében! Isten veled, Sanyi !*

Csak azoknak mondom,akik nem ismerték,mert ilyenek is lehetnek - remélem kevesen-,hogy Horpácsi Sándor Borsod-Abaúj-Zemplén megyének, de az egész északi régiónak különösebben nem elismert,kitüntetést sohasem kapott,ugyanakkor mindenképpen meghatározó egyénisége volt,akinek legendás „elkésési szokásai", a megbízhatatlanságában is sziklaszilárdan vallott és átélt nézetei,az embersége és utánozhatatlan," demokratikusan cinikus" stílusa gondoskodott az un. „ Horpácsi jelenség" kialakulásáról.

Kedves Sanyi ! Az életpályád megírására most még nincs hangulatom,az irodalomtörténeti tények felvázolására idő és főként dokumentumok kellenek. Én,aki kamaszfejjel, úgy 15-16 évesen ismertelek meg, laktam és csak un. albérletben éltem a „celládban", ihattam veled bögreszám a méregerős kávédat,szívhattam a napi három doboz Szimfóniád staubjaid, olvashattam az egész létező magyarságot átfogó,de német,francia,indonéz és trinidadi /meg az Isten tudja még,kiknek írtál ! / levelezéseid,most mégis egyetlen napodra / estédre ? / emlékezem.

Valamikor 1970. januárjában,az esti órákban,a Miskolc,Nemzetőr út 17.-ben a sokadik közös sakkpartinkhoz ültünk le. Ha jól emlékszem,Téged akkor rúgtak ki sorozatos elkésések miatt- nem ez volt az első és utolsó hasonló intézmény - a görömbölyi iskolából,az általad fanyarul emlegetett „gyermek megőrzőből",én pedig valahol a DIGÉP-ben húzhatam a kábelt,mint villanyszerelő. Fáradtak és reménytelenek voltunk. Felraktuk a figurákat, nekem adtad a kezdés jogát és Karinthy szellemében mondtad,hogy „Ön döf!" Ez valóban bikaviadal volt,hajnal 1/2 6 óráig tartott,s ha jól emlékszem az eredmény olyan 19,5 - 18,5 lehetett a javamra. / Az első partit -talán koromnál fogva - mindig én nyertem,s ez volt a döntő !/ Közben beszélgettünk ! Nem dicsekvés és álszenteskedés miatt mondom,de szeszesitalt sohasem ittunk, - csak kávét,de azt literszámra ! - s általad anekdotaként mesélt történecskékből a számomra is kinyílt a világ. Én akkor még az őssejtjeimből eredően lázadó vadkommunista voltam,Te pedig a nevedre is rászolgálva - ugye Mikszáth Kálmán bácsi is Horpács községben érezte magát a legjobban ! - a tanult , kicsit megkeseredett demokrata,a nagyvilági magyar és az igazi humanista.

Eljött a hajnal! A bábukat összesöpörtük,mert Neked még meg kellett írnod az aznapi,talán a ***Tiszatáj****, talán a* ***Napjaink*** *főurai által megrendelt könyvrecenziódat,én pedig két Kassák Lajos által hozzád írott levéllel - a reggeli újabb kábelgödör ásás reményében - fél órára az ágyba bújhattam. / Vajon hol vannak ,megvannak- e ezek a valódi irodalomtörténeti értékeket képviselő levelek ?! / Tudom,aznap megint elkéstél az új iskoládból,s megindították ellened a sorrendben huszonnegyedik fegyelmit,én pedig a kábelárok kiásási norma nem teljesítése miatt fizettem a brigád aznapi sörfogyasztását. Hazaérve az este azért újra leültünk a sakkasztalhoz,s megint csak 23-22 lett a végeredmény. Akkor még neked is eljött a hajnal.... Ez íródott Kazincbarcikán, 1997.április 19.napján*

Futás a franciák után

Középiskolás koromban beleszerettem a franciákba, illetve a francia irodalomba, mert olvastam Paul Verlain **Őszi dalát** és nyomban beiratkoztam az TIT francia nyelviskolájába Miskolcon.
A sziréndal- leírom, hogy mindenki megtanulja - **így hangzik magyarul:**
Ősz húrja zsong, / jajong, busong / a tájon / s ont monoton / bút konokon / és fájón. // S én csüggeteg, / halvány beteg, / míg éjfél / kong, csak sirok, / s elém sok / tűnt kéj kél. /Óh, múlni már / ősz! hullni már / eresszél! / Mint holt avart, / mit felkavart / a rossz szél...
S így mondják franciául- már akik tudnak :
Les sanglots longs / Des violons / De l'automne / Blessent mon coeur / D'une langueur / Monotone. // Tout suffocant / Et blême, quand / Sonne l'heure, / Je me souviens / Des jours anciens / Et je pleure // Et je m'en vais / Au vent mauvais / Qui m'emporte / Deçà, delà, / Pareil à la / Feuille morte.
Ugye, mennyivel jobb a magyar fordítás !!!

Szerelmes voltam a francia költőkbe, a francia nyelvbe de akkor még nem tudtam, milyen nehéz is megtanulni franciául. A nyelvtanáromon kívül,- aki igazi möszijő volt, egy akár gaszgonyi úriember is lehetett volna – magyar volt szegény - ,de rajta kívül egész Miskolcon egy darab francia, vagy legalább elszászi, vagy akár francia afrikai gyarmati néger nem volt a környéken. Hogy lehet így Napóleon nyelvét megtanulni ??? Egyébként is korzikai volt... olaszul, meg a csak ***dolce vitát*** szerettem...volna.
Este fél héttől fél kilencig tartott az óra ,a buszom meg nem volt csak éjfél felé. Ezért Besenyőig mentem a 9-essel, utána gyalog 5 kilométer Vámosig- minden héten kétszer.

Nem ám gyalog., futottam, de csak 20 perc volt az egész. Ezen az országúton már minden fa, bokor az ismerősöm lett. Útközben a francia szavakat magoltam. A sors fintora, - kitalálták ? - sosem tanultam meg franciául.
Írtam erről egy az **epigont** is : ide rajzolom:
Mindenhol a rothadás, az elmúlás illata leng, kereng,
bolyong e tájon,
s ont bút, konokul, beletörődést,
s ma még csak nem is fájón,
a "muszáj élni" elv alapján mindketten,
Isten és Én, csak a torz eget festjük
Fejünk felé, de még
Téged éltet, Engem
megcsal e csalfa vak remény és
végül elemészt.

Kis vámosi töredékek - a hatvanas évekből
A LÓGER..

Valószinűleg szombat délután lehetett, mert akkoriban vasárnap már mindenki szétszéledt, s nem is egy lehetett bandát összetartani: volt aki moziba ment - csak vasárnap volt előadás -, de volt akinek meg a templomba kellett mennie, vecsernyére. **Elemér** volt a fő szervező, átment a **Sz. Zolihoz**, aki átfüttyentett nekem, én szóltam a **Pistának**, meg a **Ferinek**, ők aztán végigjárták az egész Kiserdőt.
Nyár volt, meleg volt.
Vámoson, a Sajó mellékágában csak két jó fürdőhely volt, egyik lent a Kiserdő végén, a holt ág egyik kiöblösödött részében - mit mondjak, kb fél méter mély, iszapos pocsolya,, láttunk benne a békákon kívül ám három siklót is . Még két lány sem fért el egymás mellett a csapkodásban- hát még mi, fiúk, - s volt ugye a **LÓGER**. A LÓGER régebben lóúsztató volt, a Forrás utcából nyílott, s ha bővizű volt a nyár, s akár öt métert is lehetett benne egyfolytában úszni. /Később működött ott egy pálinkafőzde is, de akkoriban csak egy nagy füves tér volt előtte, semmi bűz, csak a fűz./
Összejöhettünk, vagy tízen-tizenöten, nemcsak a kiserdősiek, hanem a Pap-utcaik is, na aztán ne mondjam meg, hogy honnan, de előkerültek a többiek , így , a minden lében kanál **Kötyi** is. Először csak normálisan beszélgettünk, verekedtünk.

Kezdett esteledni, langyosodott a víz is.
A túlpartról a keskeny fahídon elindultak a háztájit kapálók, mindenkinek ott volt a batyujában vagy vászon- szütyőjében a kivágott fattyú kukoricacsomó. Jó lesz az még a tyúkoknak, malacoknak..... Messzire nem voltak , láttuk is őket, a reformátusok a "jó estét, Isten áldásával !", mi csak az általános érvényű "dicsértessékkel" hívtuk fel figyelmüket, ugyanakkor tereltük is jó irányba a másnapi - az esetleges szüleinkkel való beszélgetésük - irányát.
Ha már négy- öt magyar fiú összehajol, oda előbb-utóbb lányok is csatlakoznak. Megjött Évi a Sajó útról, Bözsi , Marcsa, innen- onnan, majd még vagy három lány is a Forrásról./ Azért az Éva volt a legjobb..., már ezért sem emlékszem a többi nevére.
Pista kezdte a fürdőzést, Zoli már szolidaritásból is vele úszott - ez utóbbi furcsa ember volt, karizmatikus, halk szavú, én szerettem .
Laci hatalmasat fejesezett, Cs. Józsi pedig direkt ráugrott. Mindketten vérző homlokkal jöttek ki , a bunyót a parton folytatták. Egy darabig el voltak, aztán csak azt figyelhették, hogy N. Imre - osztálytársam, már meghalt szegény - egy siklóval a kezében ijesztgeti a lányokat.
Ő valahonnan a Kis-utca felől keveredhetett hozzánk. Ez a marháskodás így ment kb, este 9-ig. Senkit sem keresett senki, minden szülő tudta, hogy nem vesztünk el, nem vagyunk rossz helyen, s időre , helyre és tétre hazamegyünk.
Tudják ekkor még senki sem gondolt semmi rosszra , bársonyosan folyt az idő, mindaddig, amíg egyik percről a másikra be nem borult az ég.
Besenyő felől nagyon hamar eljött a vihar, pedig korábban vámosiak csak Szikszó felől jövőktől féltek .Emlékszem, pár percet úszhattam az iszapos vízben, kijöttem az akkor divatos fecskémben, ráültem a fűre, amikor lecsapott mellém a villám a fűzbe, mármint a 2 méterre álló fűzfába, ami aztán azonnal ki is gyulladt.
Mózes nem lepődhetett meg jobban, mint én , s persze ijedtségemben azonnal sírva is fakadtam, mert ebben a korban egyébként is hajlamos voltam a nyivákolásra.
Pár percen belül szinte lángolt Sajó. A folyót, a vizet több villámcsapás is érte, lila-kék, ibolya fények cikáztak az akkor már habzó patak felszínén. Borzadva láttuk, Szuhai meg ordibálta is , hogy ott a vízben még kapálózik két Papp-utcai fiú , - hogy kik voltak, a nevükre már nem emlékszem. A LÓGER azért LÓGER, hogy megszolgálja a nevét. Az a két srác ugyan kiúszott a partra, de öt percen belül ez a patak megáradt, két métert hirtelen megemelkedett, s elöntött három, a közelben, de már fent a parton álló házat is, istállóival együtt. Húsz ember maradt hajléktalan.

Nekem a pulóverem , Elemérnek a szandálja, Kötyinek a törülközője –
hiába, a mamája kedvence volt, nekije még ez is volt - a J. nak pedig a gumilabdájuk bánta.
Egész éjjel dúlt a vihar, s nem csak a Lógerban. Két nap múlva - sütött ám a Nap hétágra - az osztályban megkérdeztem a J. Zolit meg a " Fischert" : van kedvetek a Lógerban fürdeni este ?! Mit ad Isten: volt már fene új gumilabdájuk is.

Nyári munka, tsz munka

Miért kellene elhallgatni, hogy a hasonló korúak mi mindannyian a helyi tsz-be jártunk nyaranta, legalább két hónapot. Ekkor kerestük meg az iskolai beiskolázáshoz szükséges ruhanemű, tankönyv árát. Reggel héttől este ötig dolgoztunk,- egy óra ebédidő - kapáltunk,gyümölcsöt szedtünk, locsoltunk, árut szállítunk. Fiúk, lányok, vegyesen , együtt és ma már hihetetlen - nagyon erkölcsösen. Próbált volna valaki szemtelenkedni egy lánnyal, az apja, a bátyja, a szomszédja rögtön letöri a derekát, de nem is maradhat meg tisztességben a faluban. Mindennek és mindenkinek sora volt akkor : a kukoricakapálásnak , a bálozásnak, és az udvarlásnak is.

Így aztán Varró bácsi brigádjában hozzákezdtünk a körtefák alja megkapálásának. Akkor voltak meleg nyarak, - hideg telek is, hóval - de a Nap azért nem késlekedett a delelővel. Varró bácsi – felnézve az égre - percnyi pontossággal – lopva a zsebórájára rápillantva persze - kimondta a már régen várt három szót, így:**"Eamberek! Dél van !"** / volt kis tájszólása ! /
Sokféle ételt, italt elfogyasztottam már, de sohasem esett olyan jól a vagdalthúskonzerv, a cikória fekete kávé és az a két *zsírosdeszka*, amit ott az árok menti akácfa tövében fogyasztottam el és nem aludtam olyan mélyen, álomtalanul, mint ott, az alatt a tíz perc alatt, addig, még Varró Bácsi, - tényleg csak halkan mondta- **" Emberek! Készüljenek! „**szavai ki nem űzték minden nem létező álmomat.
Igen, talán ekkor lettünk igazán emberek,mert így szólítottak EMBEREK !

Munka, munka - háztáji munka

Nyár:
A tsz-be lépés előtt három holdja volt az apámnak: szétszórva a vámosi határban, öt-hat kilométernyire egymástól. Hál" Istennek, nekem nem kellett kapálnom , aratnom sem ott.
De a tsz-háztájiban igen,meg a bérelt földeken. Erre is lehetőség volt, hogy az Úristen megátkozta volna legalább akkor a kapákat, kaszákat, meg a Bérbeadókat is, a Tsz-t...
Kamasz voltam, 12-14 éves, amikor hajnali háromkor keltettek, négyre már a búzatábla szélén voltunk, én a markot szedtem- mezítláb. Négy holdat arattunk le egy hét alatt, apám , meg Bódi bácsi volt a kaszás, a húgom, meg még vagy négyen a másik családból a kévét rakták, gereblyéztek. Délben–Anyám hozta ki vagy három kilométerre–ebéd, 8 óráig folytatás. Mire hazaértünk, lassan újra kelni kellett. „Jancsi! Kelj fel!

Ősz:

Letörtük azt a nyamvadt kukoricást is kézzel, már deres volt a csöve, csomókba raktuk, tehenes fogattal hazavittük. De ott maradt a ***góré***. November lehetett, Anyám reggel négykor keltett : Jancsi, Apád már befogott, öltözz!

Öt óra volt mire kiértünk a fagyos utakon, puszta kézzel felpakoltunk a szekérre vagy tíz kévét, majd irány – tehenes fogattal – haza.

Fél hétre le is pakoltunk, egy kis arc-és kézmosás a lavórból, majd irány a hetes busz. Középiskolába jártam, de enélkül is sokat késtem.

Osztálytársaim ezzel cukkoltak: „ Megint te toltad a buszt ? „ Egyébként még erre is volt példa....

Tél:

Minden parasztházban volt istálló, ez volt nálunk a legnyugodtabb hely: csak a tehenek változtak, Rózsi, Manci, mindketten jól tejelők. Volt benne egy ácsolt nyughely, csakúgy szalmából, lópokróccal. Apám szerint az ő gyerekkorában az Atyus – azaz nagyapám - még egy cserzett medvebőrt húzott magára takarónak., nem ezt. Ama dicső erdélyi örökségből, amiből én nem sokat láttam...

Délutánonként szerettem ezen az istállói ágyon feküdni, talán kicsit elbújni. Meleg volt, az ágy fölött egy harmincszor negyvenes ablak, s lehetett olvasni. A tehenek hálásak voltak, mert néhány kukorica górét is tettem a jászolba.

Sok telet megéltem már, de valahogy sehol sem olyan ropogós a hó, sehol sem volt olyan szikrázóan és jólesően hideg a tél, mint Vámoson.

Sehol és sohasem látok már fekete-tarka nagykendőkben, kucsmákban, siltes sapkákban a jeges úton csúszkáló, didergő, de mégis a szemben jövőre legalább egy pillanatig rámosolygó embereket.

Tavasz:

A márciusi hóolvadásokra emlékszem, amikor patakokban folyt az utcákon a hólé. A Kiserőben a kitépett füzetlapokból hajókat gyűrtünk, én képes voltam irányítani egyet- egyet a Kiserdőn a Gazdáéktól Kónyáékig.

Aztán jöttek a kislibák, kiscsirkék. A kezdetekben a családban én voltam a nagyobb és értelmileg megfelelő a kislibákra való vigyázásra. Meg a csalán, a libatop, a lóhere , pitypang és egyéb libacsemege szedésére. Rohadtul csípett az a friss, zsenge, árokparti csalán. Annak még annak is volt ereje, kesztyű meg nem volt. Talán ezért nem lettünk semmire sem allergiások. A tyúkszar, a csiga és a giliszta is hozzájárulhatott ehhez, amit – ha nem figyeltek ránk, de hát mikor is figyelhettek volna – néha csak le- lenyeltünk.

Ültess fát...

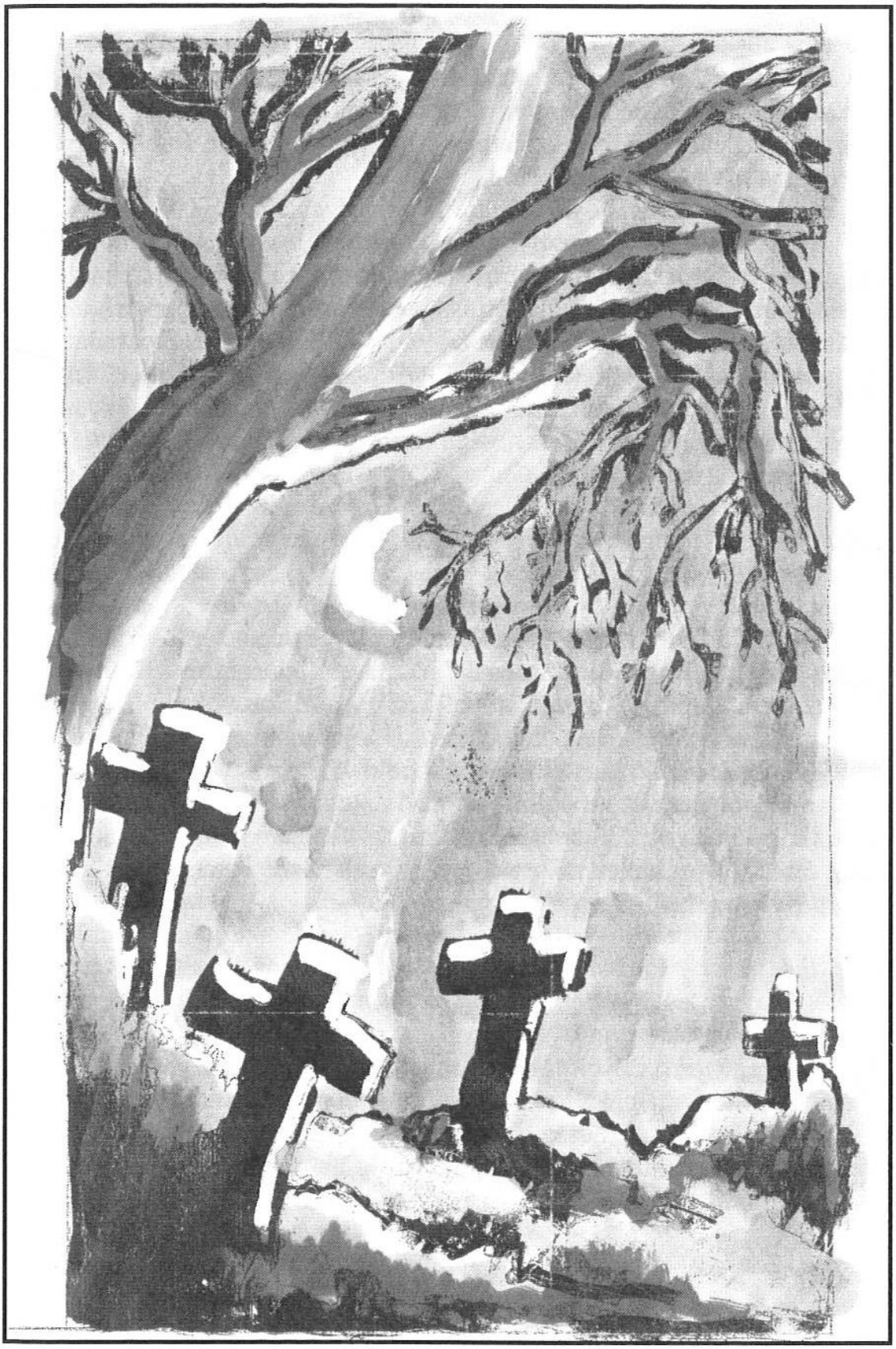
Besenyő határában épült meg zöldmezős beruházásban a Borsodi Ércelőkészítőmű. Mégis Sajókeresztúron emlegetik. Állítólag az ide szállított ukrajnai krivoj-rogi szemetet, a vasérchulladékot kellett itt feldúsítani az LKM részére- de most már mindkét gyár csak montstrum, ipartörténet. Ámbár már akkor is volt környezetvédelem, a környéket fásítani kellett, erre kerestek alkalmi munkásokat. Az eredmény még most látszik a Szirmabesenyő- Sajókeresztúr közti 26-os úton, az a szép csalitos.
Édesapám is megtudta, hogy a véderdő telepítésen pénzt lehet keresni, s nem is keveset. Erdőtelepítőket toboroztak, s ő jelentkezett, pedig akkor már a BÁÉV-nél dolgozott, gépkezelőként,darus volt.
Én ugye szakközepes voltam. Sebaj, elvállalta: kivett egy hét szabadságot, engem kikért az iskolából, mert ugye, beteg lett húgom, vagy a tehén, - erre már nem emlékszem, - s jártunk fát ültetni a BÉM-hez. A csemetéket csak reggel 6 és fél hét óra között lehetett átvenni, kötegelve, felcimkézve, egy faültető nem kaphatott többet 50 csemeténél, a sikta vége délután hatig tartott, akkor jött a számláló, átvevő erdész. Minden gödörnek 40X40x60-esnek kellett lenni, de egy fa beültetésének az ára viszont 40 Ft volt. Fizetés átvétel után, kp. Úristen, micsoda pénz volt ez akkor, amikor az Apám 1.200 Ft-ot keresett havonta.
Ha mi magyarok híresek vagyunk valamiről, az elsősorban az utánozhatatlan és buta munkamorálunk. Tapasztaltam, idehaza, külföldön is. Bármilyen – hosszú távra megélhetést adó - munkanormát képesek vagyunk lerontani, csak hogy pillanatnyilag sokat markolhassunk. Én még életemben nem láttam embert ásóval úgy gödröket csinálni , mint az én Apámat, aki szinte táncolt, forgott . steppelt a gödrök, a csemeték , a gyökerek között, s közben engem sem hagyott békén, mert nekem is taposnom, lapátolnom kellett azt a rohadt ásóvasat. Belegondolok: mostanában egy nyamvadt tuja elültetése a kertemben majdnem egy óra. Akkoriban 4 fát ültetünk el óránként, vízzel belocsolva, az 12 óra alatt 50 fa, egy hét alatt 250 fa. Na, kedves Zöldek, ki volt és maradt - érdekes, semmiféle kitüntetéssel eddig nem kínáltak meg - az igazi környezetvédő?
Ültess fát ! Hogyha mást nem, ***izmot ád*** *!*

El nem küldött sírkoszorúk, meg nem tisztelt sírok - hetvenes évek

Édesanyám 48 éves korában meghalt. Én Edelényben dolgoztam, vagy Apám, vagy talán más telefonált. Persze , rohantam haza, az Anyán ott feküdt kiterítve a lakás első, hidegpadlós szobájában, egy pokrócon, lent a kövön. Alig volt negyven kiló, megette a rák. Megcsókoltam a már kihűlt, átfagyott homlokát, a betegség leszívta, a januári hideg szinte megfagyasztotta. Virrasztásra nem emlékszem...
Aztán másnap a koporsóban kivittük az udvarra, majd jött a gyászfogat, gyászhuszárokkal, - ekkor még így volt – kivittük a vámosi temetőbe. A szomszédok, rokonok ásták meg a sírját - én később viszonoztam ezt a segítséget –a pap is volt, koszorúk is voltak.
De sem a halálos ágyán ,de még a temetésén sem jelent egyetlen testvére, leszármazója sem , koszorút nem küldtek.... Ha jogi segítségre volt szükségük, akkor második, harmadik leszármazóig tudták , hogy rokonok vagyunk, felkerestek.

A halál az ünnepnapokon jön – korhatár nélkül

Meghalt már az Apám is , pedig akkor még talán nem is kellett volna. Nem a kora , nem hosszas betegsége vitte a sírba, inkább a balszerencsés virtusa ....
Már 74 éves volt amikor Sajósenyéről - akkor még nyáron ,az olvadó aszfalton - két biciklivel akart Sajóvámosra menni: egyiken ült, a másikat maga mellett kormányozta. Jól ment ez így nekünk is, úgy a húszas-harmincas évünkig. Néha buktunk, néha tört mindkettő.
De aztán nála, éppen a senyei temető előtt - ha elmegyek előtte, most is keresztet vetek - összeakadt a két bicaj, s az Apám a földre esett, a fejét beverte. Sokat járok errefelé: úgy tekintek erre a helyre, mint egy nem létező lövészárok pontjára: ITT ESETT EL AZ APÁM.
Már akkor folyt a füléből a vér, csordogált belőle utána is , de nem szólt senkinek. Eljött az ősz, eljött a tél. A vér folydogált, néha a párnán is nyomot hagyott., s Luca napján elöntötte az agyat. Karácsony első napján az Apám meghalt. /Az Apósom is karácsonykor halt meg, a húgom meg Húsvétkor. Hiába, ha egyszer ünnep van, - valakinek ! – hát ünnepelni kell .....Nekem ez jutott. /
Az Apámat 1996. december végén egy kelleténél hosszabbra nyúlt görögkatolikus szertartás keretében tettük a sírba, az anyám mellé: mínusz 27 fok hideg volt , olyan, hogy amikor a koporsóban – akkor talán először – megsimogattam a kezét, az ujjam majdnem ráfagyott az övére.

A vámosi pincék

Sajóvámos nem borvidék, az ott termett savanyú lőre vendégriasztó. Kevés borpincéje ,inkább zöldséges verme volt a falunak. Mostanában épülnek présházak, pincéket is fúrnak, engem nem nagyon vonzanak. Bár lettek volna pincék régen , de nem voltak.
Egy pincét viszont meglátogattam, amely aztán igazán nem volt az, csak egy verem, felette rőzséből készült tető, benne kétméteres luk. Az apám mutatta meg : itt bujdosott Jakab János bácsival együtt a front alatt és utána a malenkij robot után megszökve két hétig. Még a malacok is megfagytak volna benne
Nagymamám és az atyus, meg Józsi bátyám vitt ki nekik alkonyat után egy batyut: néha zsámiskát, tejet, túrót, kenyeret. Vizet nem kellett, mert a közelben volt egy csordakút, abból még én húztam fel a kötéllel és vittem kannákban a tsz dolgozóknak csodás ízű vizet. Ehhez ők is odalopózhattak.
Nem tudom, meg van-e még.

A vámosi vizek, kutak

Ha már a kutakról – a vízről – van szó, hadd emlékezzek meg a kiserdői gémes kútról is , amelynek gémje még most is látható a pálfalusi útról. / Bocs: mi így mondtuk: nem Pálfalva, hanem Pálfala. / ez is csordakút volt, a vize kiváló – mondtuk akkor . Amikor eladtuk a kiserdesi lakásunkat, csináltattam egy vízvizsgálatot: kimutatták,: a kútvizünkben volt arzén, sok-sok , vas , nitrát, jód és persze coli is.
Persze, hogy így volt, ott mindenki disznót, tehenet , baromfit tartott a környéken. Talán ez kellett nekünk , így volt rendelve. A méreghez is hozzá lehet és kell is szokni.... kis adagokban.

II. A besenyők , tót atyafiak és én

Nagyon szerettem Besenyőben lenni. Ott nevelkedtem, ott lettem emberfióka. Még nem igazi ember, de ezen az úton már elindultam.
Iskolás koromban erre a besenyői létre már csak nyaranta volt lehetőségem. Ilyenkor tehenet legeltettem, jártam ki a Király-hegyre, a Hiba – tanyára, át a Túl-a-vízre, ladikoltam a Sajón, horgásztam az áradások hozta tavakban.

Az egész falu vigyázott ránk, még rám, az idegenre is. Ha megéheztem, Szegediék, Csíkék, Hajdúék, Kubiczkiék ,Topáék stb. – saját gyermek, unoka mellett- az én kezembe is nyomtak egy megkent kenyeret. Nyomon követtek. Soha el nem vesztünk, s emiatt már számomra ők sem tudnak elveszni.

A Gólyás nagyapa

Mint sokan gondolják így a nagyszülőkről, az én, a besenyői Gólyás nagyapám is áldott emlékű, de nagytermészetű ember volt: bolondult a lovakért és a borért. Szép, de inkább igás lovai voltak, jobban szerette őket, mint a fiait.

Egyszer – őszbe hajlott már az idő, de a Sajó még vígan folydogált - Nagyapa a két lóval nálunk Vámoson szántott, boronált. Nagymama a főzésben segített anyámnak. Estefelé végeztek a földeken s mivel én akkor még nemigen jártam iskolába, vittek engem is a szekéren Besenyőbe „ szolgálni", ahogy hívták ezt akkor az unokázást..

Nagyapa a hajtó helyen, mellette Nagyanyám, én a szekérderékban, az ekén és boronán,a lópokrócok alattam. Hogy miként és mi, miért történt, utólag sem lehetett kideríteni - talán a forralt, paprikás borocska lehetett sok - lényeg az, hogy a Sajó parton , az egyetlen földúton haladva, nem messze a ladiktól, már közel a gázlóhoz – máskor is erre jártunk, a hídon át kitérő lett volna – arra ébredtem, hogy a szekér felborult, Nagymama sikítozik a boronák és a szekér rajtam . Segítség sehol....Némán feküdtem, moccanni sem mertem. Halottnak hittek és percek teltek el, mire kibontottak a vasak alól, s, talán már azt fontolgatták, miként szaladjanak világgá az apám haragja elől. Hála istennek megúsztam, a fejem éppen négy boronafog közé szorult, az eke súlyát a lópokrócok – jól be voltam bugyolálva – tompították. Az egyéb horzsolások miatt az őszi szünet – érthető okokból – még két héttel meghosszabbodott és Nagyapám vasárnaponként szorosan maga mellé ültetett a templomban, a nagymamám pedig minden héten sütött mákos kalácsot. Egy darabig senkinek sem beszéltünk róla, de azért nagyapa sokáig vakargatta azt a csikarásnyomot, amit a jajveszékelés közben a nagymama ejtett az arcán.

A zsidók és én

Sajóvámoson – tudomásom szerint – nem éltek zsidók. Besenyőben igen.
Édesanyám mesélte egyszer,továbbadom:
Mivel igen vérszegény és erre az életre még nem egészen felkészített csecsemő voltam,s anyámnak elfogyott a teje , Vámoson a Kerékgyártó Márta néni – áldassék a neve - csecsén osztoztam a Feri nevű fiával . Ez az akkor jó volt. Feri talán négy éves korig is szopott, erős fiú vált belőle, s igencsak féltékeny volt rám : egyszer azt vették észre mikor egyedül hagytak az ágyon, hogy keményen fojtogat, és már kékültem, mikor kiszedtek a kezei közül.
Amikor viszont Besenyőben voltunk - ez is sokszor előfordult , egy azt a bizonyos TÁBORT megjárt zsidó asszony, - ő is akkoriban szülhetett, mint az Anyám - talán Grószné, Grőszmé, vagy Gőtzné, Veronika vagy Matild ??- nem tudom már, hogy emlékezzek rá, - fejt le részemre rendszeresen tejet és töltötte azt cumisüvegembe.

A cigányok és én

Vámoson nem is éltek cigányok .
Besenyőben is csak a pazsica szélén , a Sajó parton, egy putriban, a Dolfiék. Igen, Adolfék, vezeték nevük talán nem is volt - az anyjuk még Hitler idején nevezte el az elsőszülöttet így,bízva abban, hátha őket emiatt nem viszik ki Auschwitzba. Tényleg nem vitték. / Sokáig maguk is azt terjesztették: maga a Führer a keresztapja ! / A Dolfi ezt a szerencsét nemigen hálálta meg, emlékezetem szerint balhés cigány volt, különösen sátoros ünnepeken rúgott be , bandát fogadott , óbégatott és utána kergette a családját.
Vámoson az édesanyámnak volt egy boldvai – a Morgóban laktak, így hívták ott is, a környéken is cigánytelepeket – Veron cigányasszony ismerőse , ő volt a visszatérő kuncsaftja.
Ugyan milyen üzletfele lehet egy szegély magyar asszonynak, aki a napi betevőt is nehezen hozta össze a családjának. Mégis lehetett. ....
Mert néha megdöglött nálunk is egy-egy tyúk, liba, kacsa. – általában azért, mert valaki – néha talán én is – fejbe dobták. Az Anyám nem földelte, vagy égette el nyomban, mint kellett volna : üzent a Veronnak Boldvára, mert köztük volt egy ilyen kontraktus., illetve mit is mondok... csak egymásra néztek és tudták, mit lehet és mit kell tenni.
A Veron - aki tisztességben nevelte 8 rajkóját - jött is rögtön, vagy küldött valakit a tetemért. Diszkréten.

Cserébe minden tavasszal hozta , vagy küldte azt három darab szakajtót és azt a két fűzfából készült kotlós keltető kosarat.
Emlékszem: mi , gyerekek , ennek a Veronnak, amikor megjött, midig „ Dicsértessék"-et köszöntünk, ő pedig „ Mindörökké!"-vel fogadta is .

A lovak, a Sajó és én

Mint említettem, Besenyőben - közel a repülőtérhez - jól funkcionáló homokbánya működött, ahol a Sajó medréből kitermelt homokot – erre kiépített síneken - ló vontatta csillékkel szállították a depókba. A vezetőjére is emlékszem: Blitzer Úrnak hívták.
Emberséges zsidó volt, - remélem utódai sem szégyellik származását - s megjárta auschwitz poklát is .
A lovaknak megvolt a külön istállója, lovászok is , de azért ők sem ismerték a Sajót.
A lovakat pedig fürdetni kellett. Tele voltak porral, homokkal.
Mi, alsóbesenyei fiúk ismertük a Sajót, annak örvényeit, gázlóit, mert annak partján legeltettük a teheneket, naponta úsztunk benne. Valahogy – hogy ki intézte el, nem tudom, de én Lajos bátyámra tippelek – felügyelettel, egyenruhás volt - ránk bízták a lovak fürdetését is. Így aztán minden este felmentünk a bányatelepre, ráültünk a kiválasztott igásló hátára – tűrték – és le a Sajóra, az úsztatóra, a ladik mellé. Kétszer- háromszor oda-vissza a túlpartig, majd jött a csutakolás- szalmával, ronggyal. Aztán vissza az istállóig. A lovak a barátaim.

Ugrás a hídról

A Besenyőt Vámossal most összekötő kőhíd megépítése előtt egy fából készült híd szelte át a folyót. Ez volt az egyetlen híd a két település között. Ezen fahíd romjai még mindig látszanak.
A besenyői fiatok gyakran próbálták bátorságukat fahídról való ugrásokkal. Márpedig, ahogy
lenni szokott, ennek a bátorságpróbának voltak áldoztai, még az én gyerekkoromben is. Az egyik tizenéves eltévesztette az ugrást, és egy úszó farönkbe csapódott, egy másik pedig az egyetlen kiálló szikladarabba.
Én magam másként jártam, a Sajó egyik veszélyes örvényébe kerültem – de ennek történetét egy másik oldalon mesélem el.

Az első szerelem a Sajó partján

A fenti fizikai veszélyeken túlmutat a lelki veszély, amikor az ember lelki szerelembe esik.
Sajóbesenyőben az '50-es évek végén, a '60-as évek elején valamiféle falusi színjátszó kör működhetett , ahol többsincs királykisasszonyt alakított egy Barczy, vagy Barci Marika? nevű csodaszép kislány. Ott Alsóbesenyőben, a harangláb mellett laktak. Fekete/ szőke / hosszú haja és csodaszép barna, vagy kék szeme volt. Egyszer láttam csak,de számtalanszor ábrándoztam róla és lám, még most sem felejtettem el – de ezt a családom körében nem kell terjeszteni.
Csak úgy mondom, - most már mindegy - attól kezdve elkezdtem fakardokat fabrikálni, s arról ábrándozni, hogy azzal majd én megmentem a csúnya sárkányoktól . / Vajh, sikerült-e valakinek ? /

A második szerelem, vagy afféle

Azért voltak nekem Besenyőben rendes rokonaim is , s vannak most is – egyre kevesebben, mert miért is ismernének meg ! - , akik még most is beszélő viszonyban vannak velem. Fogyatkoznak ugyan, de tudom, a besenyőik büszke, rátarti fajta.
A kedves és jobb sorsra érdemes rokonaim egyikének, talán B. Lukácsnak a lagzijában ismertem meg és szép, de afféle montblanci időjárást kedvelő kislányt, akivel katona koromban leveleket váltottunk.
Egy kaszárnyába zárt katonának egy kislány levelei a külvilágra nyíló ablakok. Sajnos az ablakai hamar bezárultak, de hát c'est la vie.
Mostanában olvastam egy nevet a helyi újság elmúlás rovatában: csak remélem , nem ő ment el !

A forradalom lángja és füstje Besenyőben

1956 októberében Besenyőben töltöttem jól megérdemelt egész évi nyaralásom.

Az biztos, hogy Besenyőben nemigen voltak tankok, vagy ruszkik, de az áldott emlékű nagymamám járt be Miskolcra, vitte a tejet, túrót a piacra. A rendőrségi épület előtt viszont majdnem agyonlőtték, a golyók így is a batyujába csapódtak.

Az OSE –ra – sokáig hívtuk így, bár nagyanyám szerint csak forradalom volt az, mert lőttek - nem nagyon emlékszem, de arra igen, hogy a nagybátyám – amikor a fél falu legényeivel együtt, teherautón irányt vett az osztrák határ felé, aztán később Torontót célozva meg – megkérdezte a nagymamát, hogy ne vigyen –e ki engem is, mert mások visznek gyerekeket is. Nagyapám laposan ránézett, seccintett egyet és oda dörmögte a boros findzsa fölött : ezzel a gyerekkel nekem kell elszámolni a szülőknek, és egy- vagy több csavargóra egyébként sem lehet gyermeket bízni.

Nemigen volt jó véleménye a legkisebb fiú gyermekéről, - mondjuk, ez fordítva is igaz volt ! – mert állítólag a barátokkal – jó részük szintén disszidált - boroshordót leszívták és vízzel töltötték fel, egy egész üstfazék töltött káposztát vittek el egy lagziból és ő volt az, aki a nagyapám lovairól eladta a hámokat is. Ehhez képest én azért sokat köszönhetek neki - a nagyanyánknak küldött csomagjaiból került hozzám Vámos akkor még egyetlen tranzisztoros rádiója és egy híres magyar színésszel küldött nekem 20 dollárt is még a szegedi egyetemi éveim alatt – náluk vendégeskedett felségével Torontóban - amelyet ugyan forintban kaptam meg, de így legalább együtt kávézhattam a Kőszívű ember fiai nevezetes Palvicz őrnagyával.

Emellett rokonságom tagjai jól elvoltak nála – vendégségben - hetekig, amikor jobb sorsuk arra vetette őket…Engem is hívott ám – állítólag – de nem egészen komolyan…

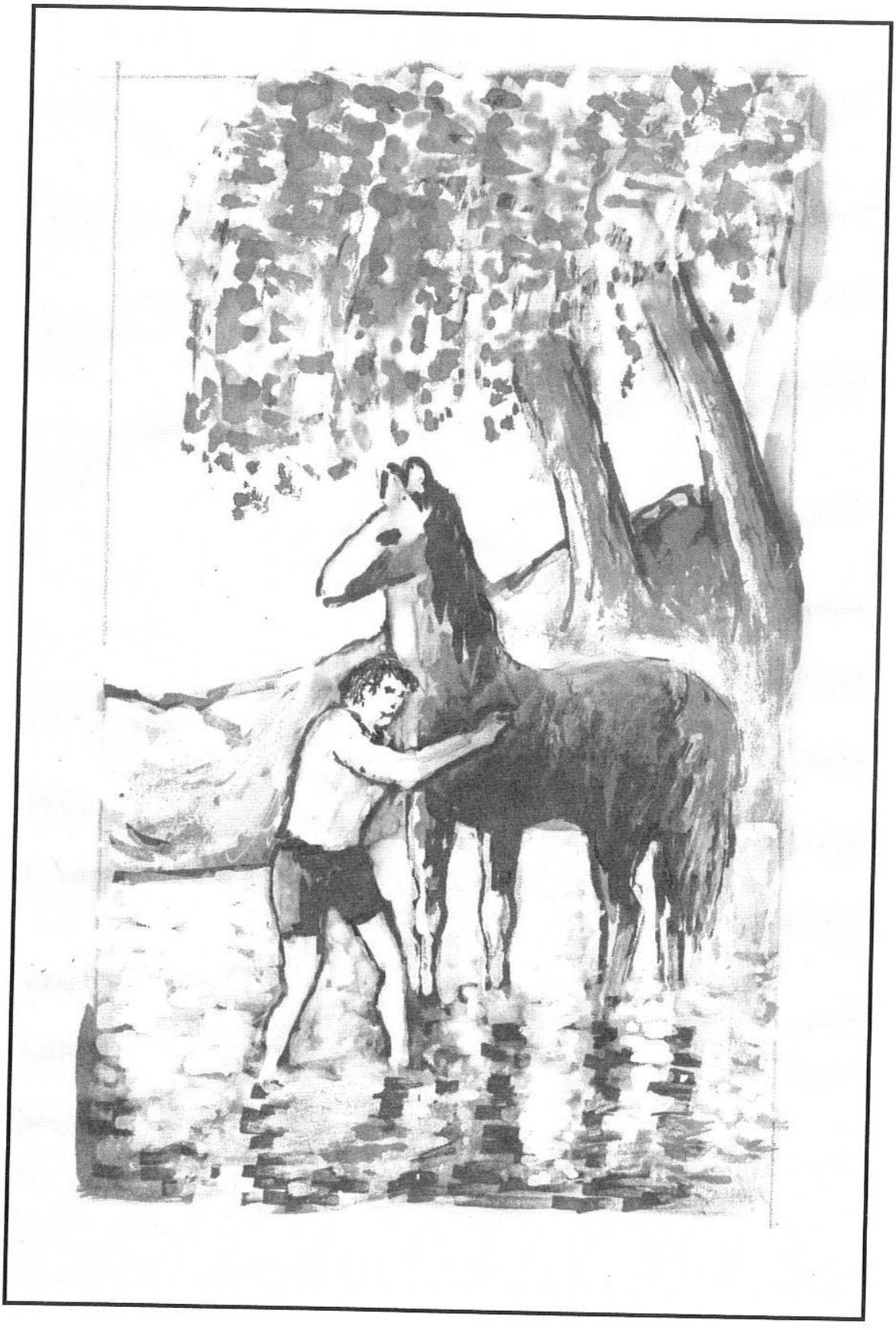
Mindig volt bennem iránta egy kettős érzés- s távoli vér szava kényszerített, hogy belegondoljak életébe. Jó, új hazát talált, talán gazdagabb is volt, mint mi. De elszakadtak azok a gyökerek, amik viszont belőlünk itthon folyton szívták ugyan a vért, de keringették is a hazai valóságot, a tényleges, nem „ magyar házas" életet. Ő ezt nem érezhette 56 után sem- hiába volt dollárpénztárcája - és persze, hogy nem érzi most sem….Sajnálom……

A forradalom utóélete Besenyőben

A disszidált nagybátyám egy pesti lányt vett feleségül ott kint Torontóban, akinek az öccse, Jóska – a családjával - úgy a hatvanas évek elején meglátogatott minket Besenyőben. Közöttünk lehetett, vagy öt év a korkülönbség.

Jóska egyszer magához intett , bementünk a csűrbe, és megmutatott egy rongyokba csavart vasdarabot, Egy pisztoly volt, mondta is : ő forradalmár volt, de a pisztollyal nem lőtt, csak találta. Kérdeztem, kire akart lőni, mondta, a ruszkikra. Mondtam neki, úgy besenyiesen: „ azta-dezazta!,jaj, de jó" de hát azok nincsenek itt, de még németek sem – ezt azért mondtam, mert a mozikban a partizánok csak a németekre lőttek -. Nem baj, mondta, eldugja otthon, oda, ahol volt, s ha újra jönnek az oroszok, majd előveszi.

/ Mondjuk már akkor is itt voltak, s maradtak vagy harminc évig. Hál'Istennek , azóta sem felőle, de főként arról nem hallottam, hogy a pisztoly elővételére sor került volna../

Örvényben…

Ahogy mondani szokás, ezen a reggelen még a Nap is kicsit nagyobb kedvvel tüzelt, mint tegnap, az esti bárányfelhők már átcsúsztak Szlovákiába. A tornácon a hevenyészett dikón feküdtem, s mint, mindig, a csapatos legyek felköltöttek, amik keményen csipdesték a takaróként használt lópokróc feletti és talán az utolsó álmomat pantomizáló, csápoló kezeimet, a takaratlan, már akkor is tekintélyes méretű füleimet.

Mocorogtam, aludtam volna, de rövidesen felhangzott a csordás kürtje. A nagyszüleim már mindkét marhát megitatták, megfejték, s a Nagyanyám a teli dézsárral ott téblábolt az istálló küszöbén.
-Inasz! – ez voltam én! - Kelj csak fel, jön a csorda!

Világéletemben két dolgot utáltam: reggel felkelni, este pedig lefeküdni, de parancs az parancs. Az akkori egyen-fekete klottgatyámra gyorsan ráhúztam az IKKÁ-s csomagból nekem jutott rövidnadrágot, felkaptam egy foltozott rövid ujjú inget, majd irány a kútvályú, bele két vödör hideg víz. Mosakodás, csak úgy fröccsöntve, a félliteres bádogból megittam a langyos tejet, majd a már előre elkészített – két karaj zsíros kenyeret és a csattos üvegben
cikória kávét tartalmazó – tarisznyát oldalamra véve, kihajtottam a teheneket az akkor már gyarapodó csordához.
Truman, - ez volt csúfneve és kész, de volt Gyabol, /értsd: Diabolo, az Ördög stb. /, Lucas, Paja, Sztalin. stb…mert Besenyőben mindenkinek volt csúfneve, lásd feljebb, mint nekem ! –az akkor minden kinevezés, választás nélkül is elfogadott csordásunk, aki csak 5 évvel lehetett idősebb, mint én. – persze ügyet sem vetett rám, sem a teheneinkre,- fújta tovább a valakitől megöröklött rézkürtöt, s pattintgatott az ostorával. Azt ő maga fonta… Sorjáztak is az utcára az állatok és a magamfajta tehenész surmók. Így volt ez rendjén, az eredeti Truman nemcsak amerikai elnöknek volt tekintély, hanem paraszti mivoltában az alteregója is az volt a mi Besenyőnkben . A tehenészkedés, legeltetés volt a mi szolgálatunk, mert falunak külön csordás fogadása nem is érte volna meg, meg különben is, akkor még sok volt gyermek, unoka , akik - leszámítva azt a néhány, a lucernásba tévedt és felfúvódott marhák kálóját - azért összességében jól láttuk el feladatainkat.

Ahogy emlékszem, a délelőttök nehezen teltek, néha még fáztunk is ,s volt rá példa, hogy eljátszadoztunk: „mintha" szalonnát sütnénk. Ugyan már, kinek a tarisznyájában is volt nyáron szalonna, rég elfogyott az már, vagy az aratásra, kukoricatörésre volt eldugva a padlástérnek csak a nők által ismert ficakjában.

A mai napon ilyen tüzeskedés nem volt, mert már tíz óra felé ugyancsak meleg volt, s a meztelen, sötétbarna, többször lehámlott felsőtestünk az akácfák árnyékában is gyöngyözött az izzadtságtól. Fürödni kellene, úszni egyet, de a Sajó vize még nem volt elég meleg.
Várnunk kellett....

Delet ütött az alsóbesenyői, fából készült harangláb kisharangja, a szomszédjában lakó Irma néni húzogatta annak a kötelét. Ezt a haranglábat még a mi tót- lengyel atyafiaink ősei azért emeltették, mert a fölső-kelecsényi nagytemplom harangtornya messze volt, az un. „túlavízen" nem is lehetett jól hallani, márpedig pl. a Nagyapám - jó keresztény lévén – minden harangszó után szeretett keresztet vetni. A többi alsóbesenyei is. Dél volt, a gyomrunk is, de a jószágok is megérezték az otthonra menetel szükségét.
Általában borjas, akkori viszonylatban jól tejelő tehenek voltak ránk bízva, s a déli fejésre, a tejre szüksége is volt a családnak, tehát aki csak tehette, - no meg muszáj is volt - hazahajtottuk a csak néven szólított állatokat. Egyébként mentek volna azok maguktól is szegények, mert akkor még ilyen világ volt..... A manapság már kevésbé ismert fejőszék maga volt a kézműves csoda. Stabil, egyszerű, praktikus fadarabok együttese. Persze sok tragédia is történt a fejésnek ama hétköznapinak tartott cselekvése közben., a régiek sokat tudnának mesélni..... Még a hatvanas évek elején lehetett, hogy az áldott emlékű édesanyámat a szintén áldott emlékű Manci tehenünk egy rossz hangulatban átlegelt nap estéjén úgy rúgta mellbe –fejbe, hogy agyrázkódást szenvedett szegény, s az Apám nemcsak a borogatást cserélgethette negyedóránként, hanem másnap már újra is faraghatta a fejőszék lábait ...fejőszék lábait ...

Nos, ott hagytam abba, hogy délben hazahajtottam a két marhánkat, a Nagymamám tisztes mozdulatokkal megfejte őket, a sajtárból lenvászon kendőn átszűrte mind öt liter habos tejet. A szolgálónak komenció is jár, így megkaptam a félliteres teli bádogbögrémet ,s míg a kedvenceim az öreg diófa árnyékában kérődztek, lefeküdhettem a gangon a dikómra. Kijárt nekem, ezen nem volt vita., különben is, aki tehette , így tett...

Két-három óra múlva visszamentünk a Sajó-partra. Ekkora már meleg volt a folyó vize is, lehetett fürödni. Ügyeleteseket szerveztünk, kettenhárman vigyáztak a tehenekre, s félórás- órás váltással, hatan –tízen fürödtünk, versenyben úsztunk a Sajón, oda-vissza. A mai homályosabb szememmel, mintha akkor talán nagyobb lett volna táv....
A tőlünk idősebbek mondták : a ladik fölötti területre ne menjünk, mert ott van az elsüllyedt ősfalu, a meder teli vert házfalak, kutak maradványaival.

Ehhez képest ott volt a legszélesebb, legsodrásosabb a folyó, s mindenkit izgatott a kihívás. Hogy nemcsak minket, azt onnét tudtuk, hogy a tőlünk nagyobb legények is páros
korsó sörös fogadásokat kötöttek a falu kétségkívül legszebb leányai előtt, hogy ki és hányszor meri átúszni a kritikus szakaszt. A ladik mellett fél méterre ugrottak a vízbe, egymás után. Baleset, tragédia ebben az időben nem történt ...Itt nem, de ettől még feljebb, a régi –új hídnál már annál több. Alattomos folyó volt a Sajó, erős a sodrása, örvényes....

Közöttünk a Sz. Lali volt a legidősebb, a legizmosabb, a legjobb úszó is , nekem, mint nem igazán őslakos besenyeinek, az idegennek, a mentorom és a pártfogóm .Meghalt, nyugodjon szegény békében !

Akkor, és azon a nap, nem tudom mi üthetett belé, talán kissé meglágyult az agya is a
forrósságban, meg egyébként is érezhette, hogy valahogy le kell győznie engem, - vagy valakit,- lehetőleg egy vámosit , mert pl. legutóbbi a reptéri focimeccsen - csak tévedés, rossz mozdulat lehetett részemről - én lőttem azt a bizonyos szerencsétlen győztes gólt .

Lajos kihívott tehát a versenyre, de nem ám a szokásos folyósávban, hanem egyenesen a drótköteles ladikpálya fölött. Szabódtam és féltem ....Gyávának látszani viszont nem akartam , így hát elvállaltam.

Ezen a szakaszon a fűzfák szinte letakarták a folyót, a part meredek volt , még a horgászok sem alakították ki rájuk jellemző csapásaikat.

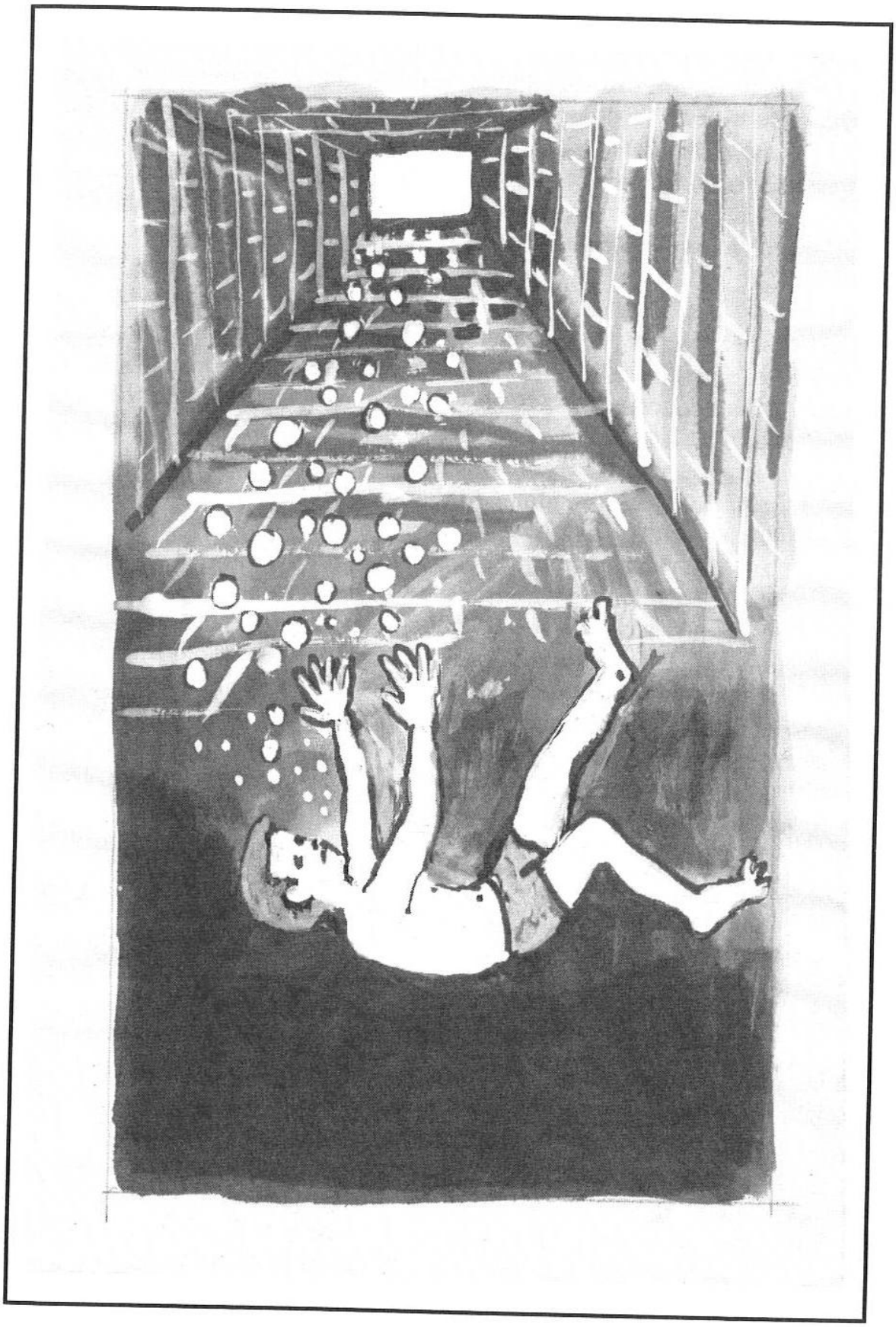
A Cs. Mucust, a kancsal szomszédfiút – akinek utánozhatatlan feltekintései miatt a hatos büntetőrúgását sohasem lehetett kivédeni - elöntötte a veríték, először csak sírva fakadt, hogy ezt azért mégse, de a Truman rögtön kettőt is belérúgott , hogy ne csinálja a cirkuszt, mire szipogva elhallgatott, majd el is tűnt.

Felálltunk a rajthoz, a Paja (Pali) és a Truman hajtogatták szét előlünk a folyóból kinőtt fűzfaágakat. Mindketten a kötelező fekete klottban voltunk, a gumipertli csomókra kötve, hogy ne csúszkáljon....Először a Lali ugrott a vízbe , jól ,széles tempóban úszott. Utána jöttem én, tőle vagy másfél méterrel feljebb a parton.

Alacsony, sovány, inas gyerek voltam, s bár az úszástechnikám valamivel jobb volt, mint a Lajosé, - akkor így éreztem ! - ,de ő volt az idősebb és a jóval erősebb. Ezen a folyószakaszon nemhogy én, - de utólag derült ki – még csak kevesen próbálkoztak.

Lajos már öt méterrel vezetett, s valamicskét már sikerült ráúsznom, amikor a lábaimat elkapta valami furcsa, csavaros erő. Húzott lefelé. A kezeimmel próbáltam gyorsabb csapásokkal szabadulni a szorításából, már szinte egy helyben úsztam, egyre fáradtam s kétségbe is estem. Nagy ordítás hagyhatta el a torkomat. .Azt hittem tízpercek, órák, de csak másodpercek teltek el....

Gondoltam, hogy feladom. Ösztönösen azért még vettem egy mély lélegzetet, a két kezem előre nyújtottam , a lábaim békaként szét, de éreztem, hogy az örvény a maga fizikai törvényei szerint egyre lejjebb húz.
Nem tudom hány métert pörögheттem lefelé, az örökkévalóságnak is tűnt, de arra még emlékszem, hogy tüdőm már majdcsak szétrobbant. Vizet viszont nem nyeltem, nem. mert a Lajos nagybátyám – aki még ennek előtte egyszer már megmentette az életem úgy, hogy az utolsó pillanatban kihúzott a nyakamon áthaladni szándékozó szekérkerekek alól – még korábban a lelkemre kötötte : ezt ne tegyem. Ahogy mondják, szófogadó is lehettem.....
A vizes ringlispílben haladtam lefelé, egyszer csak éreztem, hogy téglából épített, négyszögű kútfal van körülöttem, azok között forgok, s még a fejem be is vertem egy valamikor leszakadt favödörbe. A szemem ekkor már nyitva volt, mindent láttam. Vagy csak utólag hiszem.... Nem tudtam, meghalok-e , vagy már meg is haltam, ez már itt a túlvilág ?!? Nem volt fényesség, hívogató színek, csak sötétség, csak a szétpattanni akaró tüdő hasító fájdalma, semmi életfilm.
Az örvény lehúzott a régen elsüllyedt falu talán legmélyebb kútjának a legmélyére.
Sokáig nemigen bírtam volna levegővel, talán már mind el is fogyott, amikor egyszer csak az örvény forgása megváltozott: amilyen – számomra így tűnt ! - lassan húzott le a kút fenekére, annál gyorsabban, szinte katapult- szerűen dobott ki vízfelszínre.
Félájult voltam, s a parton már- ki tudja hogyan, ki által került oda ! - ott jajgatott a Nagyanyám is. Sikítások, ordibálás. Kapkodtam a levegőt.
Széjjelnéztem , nehezen eszméltem, de rögtön el is keseredtem, mert a Szegedi Lali ekkor már régen elérte a folyó másik szélét ...Ő semmit nem vett észre.
Akkor, ebben a versenyúszásban, kettőnk közül ő győzött.
Aztán – fiatal volt még hozzá, nagyon fiatal! de hát tehetünk valamit ? - a Nagy Örvény őt is a mélybe húzta , véglegesen , vagy .....felemelte a magasba...

Az első halál, Besenyő

A szomszéd csűrben, a szénakazal alatt találtunk egy halott katonát. Öngyilkos lett, - ez biztos – mellette volt a PPS géppisztolya is, a teste már ugyancsak oszlásban volt és amikor megnéztük, a férgek még a csizmánkat is ellepték.. Kiderült, határőr volt odafent a Felvidéken, Tornyosnémeti, vagy Hídvégardó környékén és valahonnét a Dunántúlról származott,de a szeretője szakított vele. Nem akart hazamenni.

A második halál, Besenyő

Kalocsán voltam katona, Forradalmi Ezrednél, egyetemi *előfelvételis.* Igen, így hívtak minket, na, meg az öreg katonák csak így : *„ezek a mocskos egyemisták !„*

Éppen a soros laktanya fogságomat töltöttem, amikor Liszák honvéd, - vagy hogy is hívták – a századírnok kiparancsolt a büntető őrségből

- „ Czifra honvéd, a századirodába!'
- - Az Anyád, te rohadt hájpacni…Ne szórakozz !
- „Hülye, ez komoly…!"

Lóhalálában, sapkát a kézben, aztán fejre, rohanás. A századirodán Plájer Őrnagy urat láttam meg, ajjaj, már megint mi a francot csinálhattam, vagy – inkább ez a valószínű – nem csináltam ???.

_ Jelentkezem, Őrnagy Elvtárs!

- Phm. Pihenj. Jellemző, hogy már megint gyűrött a sapkája. Hol is lakik maga, honnét szalajsztották ?
- - Jelentem , Sajóvámosról.
- Van magának rokona valamiféle Szirmabesenyőben, vagy affelé ?
- Jelentem, a nagyszüleim.
- Na. Kaptunk egy táviratot a nagymamájától. Meghalt a maga nagyapja. Elég idős volt,de azért két napra elmehet a temetésre. Holnap lesz, Igyekezzen! Aztán időben visszaérjen !!! „ Liszák honvéd! Az eltávozási parancsot !,,,,.

Január volt ekkor, esett a hó, s én abban a szélfútta katona ruhában búcsúztam el attól a tót-magyar embertől, aki oly sok mindenre megtanított,- de sok mindenre még nem - de leginkább arra tanított, mutatott példát, hogy nekem, mint magyar tótbesenyőnek, muszáj magyarnak és – ha lehet – embernek lennem.

A harmadik halál, Besenyő

Ernő sógor magas, hosszú nyakú, csupa izom, nagy természetű ember volt. Szerette a lovakat, az ital is, mert ugye fuvaros volt. A fuvaros mindig, még az gyermekkoromban is jól élt, ő szállította az állatokat a vásárba, homokot, kavicsot hordott a Sajóból az építkezéshez. Szép lovai voltak, többre becsülte őket néha, mint akárkit.
Egyszer – máskor is előfordult – a kocsmából indult új fuvarba. A csuklójára tekerte a gyeplőket, no, usgyi, meglódította az ostort is, csakhogy elfelejtette megmarkolni a lőcsöt.
A lovak megugrottak, Ernő bátyám a lovak közé esett, először a bal oldali deres taposott rá, a jobb oldali barna csikasz pej kikerülte, de mindlét bal oldali szekérkerék már átment rajta, s el is törte gerincét.
A szekér sok tíz méter után állt meg, a lovak értetlenül néztek hátra. Ernő sógor csak 49 éves volt.

/ nem / Utolsó halál , Besenyő

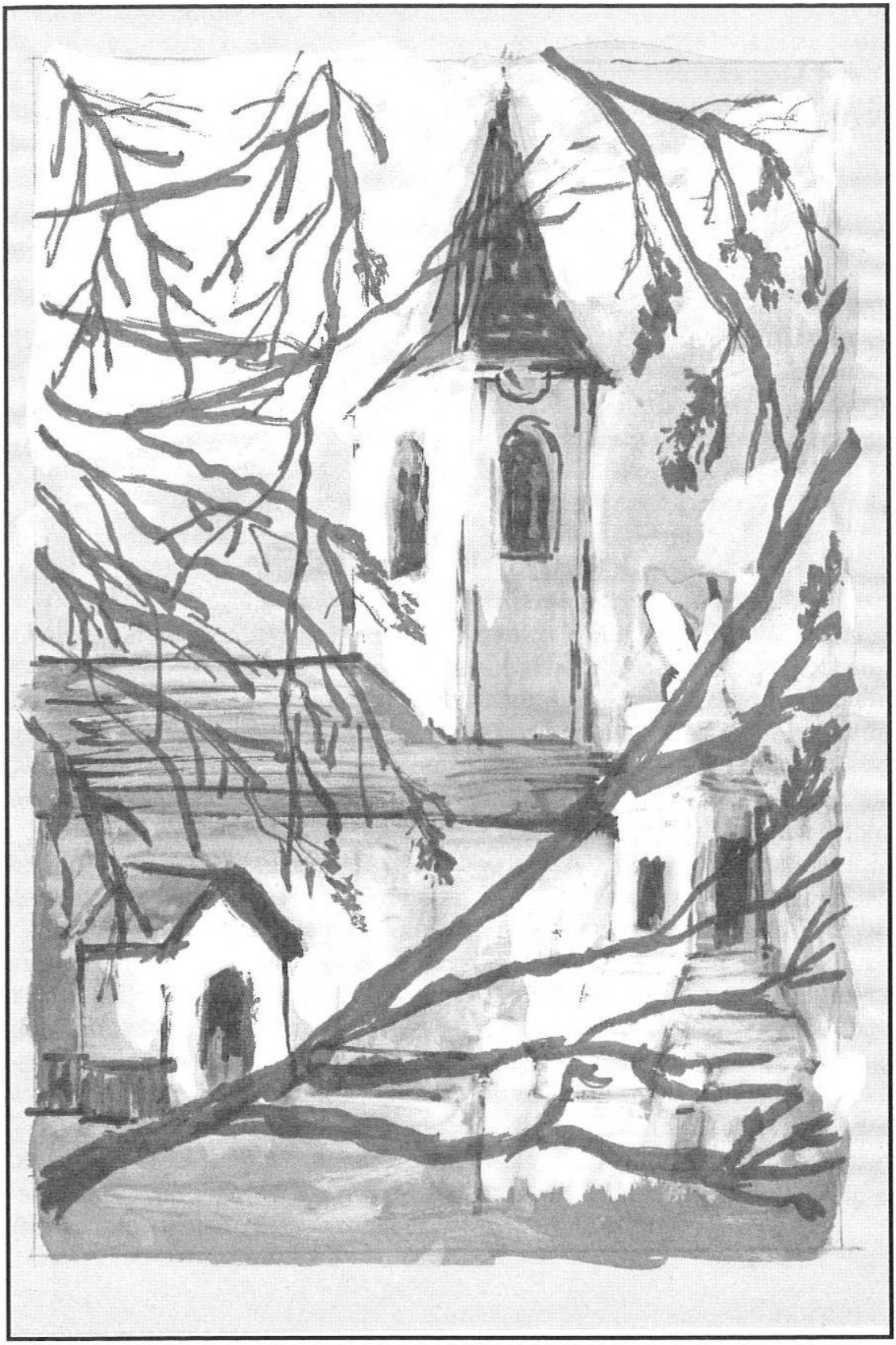
És itt emlékezem meg a nagymamámra, az áldott emlékű Germuska Juliannára, aki bölcsőmtől kezdve haláláig mindig, mindenkor feltétel nélkül szeretett. Mindenkinek kívánok ilyen nagymamát. Élt 89 évet, de még utolsó éveiben is olyan vitalitás volt benne, mint egy földrész ember-tömegében. Szerintem, nem is halt meg, csak egy másik bolygóra költözött. Mindig ment valahová. Ha nem ment busz Besenyőből Vámosra, leintett mentőt, villódzó rendőrautót. Azt mondta: neki oda kell menni. Hogy kiment a fia Torontóba, sebaj, elmegyek, megnézem, jó helyen van-e. Felült kétszer, háromszor is repülőre, batyuval a hátán. kosárra a kezében, benne az emberbutító királyhegyi - nova szőlőből készült- literes boros flaskával és egy kis kenyérkével, mert mondotta, azt minden korty bor után le kell nyelni. Nagyapámat megverték a románok: ment az oroszokhoz panaszkodni. Gránát csapódott a házukba, tele lett a teste szilákkal: elment a miskolci német parancsnoksághoz, megoperáltatta magát, bár vagy tíz darab benne maradt. Szemtelenkedtek anyámmal és a húgával az oroszok: rögtön ment a podpalkovnyikhoz,/ alezredes / és seggbe is rúgták a szoldatokat.

A közeli repülőtéren egyszer az egyik katona bekísérte az ott legelésző tehenüket: nagymamám megtudta, hogy hol van, fogta a zsétárt, s addig nem nyughatott, amíg a laktanyában meg nem fejte a foglyot, a tehenet, mondván, neki holnap kész helyre és nagyurakhoz kell ám bevinni a tejet.

/ Ha jól emlékszem: sok zsidó, meg volt báróné ügyfele volt, de sokszor voltam a kísérője, ilyenkor egy kék kiskannában én vihettem a kissé / liszttel / feldúsított tejfölt. /
Persze, hogy visszakapta a tehenet.

Hányszor ücsörgött szegény Nagymama a miskolci ügyészség lépcsőjén is- ott dolgoztam - reggeltől délig, amíg tárgyaltam, csak azért , hogy adjon pár falat savanyú szőlőt és egy csattos üvegben két deci savanyú bort, - de persze viszonzásul kérve,- mert mindene a pereskedés volt - , hogy most az XXC. unokáját kellene beperelni – pedig voltak bőven." Írd csak meg Jancsi, megérdemlik !
Utólag persze szégyellem magam, s természetesen magamra is haragítottam a teljes besenyei rokonságot, de mégsem bánom, mert neki olyan jólesett, ...
Egyébként senkinek nem lett semmi baja, rövidülése, megbékéltek...
Vagy hányszor ült át egész napokat – nem egyszer, nem kétszer - a lakásunk előtti játszótéren, míg haza nem megyünk, mert hozott ám öt darab fonnyadt barackot, két fürt ányadt-fáradt szőlőt is az unokáinak.

Hát igen. Felnevelt hét gyermeket, dédelgetett , támogatott – míg össze nem veszett velük – vagy húsz unokát. Így lett ez. Amikor már meghaltak a nagyszüleim, meghalt bennem Sajóbesenyő és kicsit meghaltam én is.
Most már – ritkán, de egyre inkább félve – hiába járom be Besenyő utcáit, már a levegő sem az, ami volt, kevesebb benne az oxigén s nem az már a Sajó sem, az én Sajóm folyása, fodrozódása sem. Mások a fűzfák növései, a csipkebokrok tüskéi is, másként akadnának a nadrágomba...
Talán csak még az a régi haraglábas haragszó emlékezetne arra, hogy volt itt egyszer FALU, **egy másik falu** és volt itt egyszer egy vagy inkább nagyon sok ÉLET, s ez mind már elfelejtett élet.

Epilógus – eddig

Azok közül, akiket szerettem, ismertem Vámoson, Besenyőben, - meg máshol is – sokan meghaltak.
Sőt-, meghalt itt már minden : mindkét régi falu .- a temetőik és sírok a jelzőtáblák.
Így van ez rendelve. **Már majdnem mindenki meghalt.**
Szüleim, Nagyszüleim, testvérem, nagybátyáim nagynénéim, unokatestvéreim, barátaim, szomszédok.. Talán ellenség ? Még az sincs…
Mi maradt: *mint mindenkinek, a múlt emléke, - ez kijár – s a temető csendje, s ez a nagyobb baj:* ***a temető jelene*** *és-* ***készülj János, de ne rohanj János ---*** *a jövője..*
Hajt az idő minket is, mert jár, …nagyon jár, eljár… ***és lejár..***
Kazincbarcika, 2018. dec.

ÚJ IDŐK , a Barcikai idők…
A kezdetek. Barcika és Edelény

Amíg ebben a két alsó folyású Sajó- völgyi községben éltem, még hírét sem hallottam Kazincbarcikának. Igaz, egyszer az unokabátyám, a Konyha Józsi bácsi, - MÁVAUT-os buszsöfőr volt – elvitt oda, a szívesség viszonzásaként, mivel – egy darabig nálunk aludt, ugyanis reggel 4-kor kelt, este fél 12-kor érkezett – műszakolt, és vitte, hozta a bejárókat – már nem tudott hazajutni Sajóecsegre.
Mondhatom, számomra Barcika egy füstös, barátságtalan város volt, nem egy Hawai –rózsája, rosszul is lettem utána: gondoltam, ez lehet az utolsó település, ahol élni szeretnék. Nem így alakult.
A sorsom úgy hozta, hogy villanyszerelőként – mert ugye ez a becsületes szakmám, a jogász, csak úgy tanult – a BÁÉV dolgozójaként, 1970-es évek elején – részt vehettem a mostani Egressy Művelődési Ház villamosításában.
Kicsit életrajzi mondatként és beütésként hangzik, de így volt…
Micsoda szakemberek voltak is az akkori szakik : a Panyik brigád, Takács Pista, a Golyók – igen- apja, és fia. Már Ózdon is csináltunk ilyen munkát – arccal a kultúrának , de már akkor megjelent és kezdett terjedni a színes színpadtechnika, reflektorok, az asztali vezérlés, tranzis- és a tirisztorok.

Sok mindenre már nem emlékszem, csak arra: átadás előtt vagy három napig az un. zenekari árokban aludtam, egy kimustrált szivacson, munkásruhámban, mert ugye éjfélig dolgoztunk. Már ez az élmény sem növelte a Barcika iránti vonzalmamat.
Aztán jött a következő forduló: Meglehetősen korán nősültem, még ötödéves voltam Szegeden, amikor felkeresett Borsod megy és Keleti – régió e szerintem legjobb főügyésze, D. András Elvtárs, aki egy a kollgégiumi szobámban megkérdezte: akarok-e ügyész – pardon: fogalmazó – lenni Borsodban , mondjuk: Edelényben, mert ott hiány van? Ajánlat: két szobás lakás Kazincbarcikán a Megyei Tanács elnöki keretéből és a feleségnek jogi állás a BVK-ban. A fizetés 2.200 Ft/hó.
Mit lehetett erre válaszolni: Akkor már volt három tanársegédi állás-lehetőségem az egyetemen, egyenként 1.700 Ft/hó fizetés kilátásba helyezéssel, a lakhatás az vagy albérlet Szegeden, vagy pedig bejárás a hódmezővásárhelyi anyós-apóstól, - persze-, csak akkor, ha a felső szintet mi beépítjük.
Isten neki, fakereszt: legyen Kazincbarcika, na meg Edelény is persze, mert ez a kettő együtt járt.
Nem bántam meg. Akkoriban még össze sem házasodtunk, amikor Deák Elvtárs ígérete szerint már kezünkben is volt a Vajda János 2. sz. alatti, 1+2 félszobás összkomfortos lakás kiutalási határozata,s még a diplománk átvétele előtt a lakáskulcs is. Utólag mit mondjak: rossz korszakban éltünk.
Az épületet akkor adták át, - még járda sem volt , a két heverőt sárban cipeltük föl – de a szomszédok, akik segítettek, mind fiatalok, - **gyüttmentek**, mint én , de nagyszerű emberek, - családalapítás előtt, alatt vagy közben.

Beköltöztünk, dolgoztunk, lassan barcikaiak lettünk, bár én keveset töltöttem ebben a városban – csakúgy, mint később is.
Talán csak a szomszédokat zavartuk meg néha - esetenként átjöttek ők is.

Akkoriban nekem **Edelény** volt a szívem csücske – s ott is a **Coburg Lajos –L' Huillier Ferenc Kastély** az volt igazi otthonom, - akkor még eredeti - nem felújított - freskók alatt, eredetileg kívülről fűthető fajansz tűzhelyek látványával, de a tényleges meleget adó, kissé bűzös olaj kályhákkal.
Gyenes Gyula Elvtárs, a tardonai bányászból lett főnökünk egy csodálatos, intarziás, oroszlán talpazatú asztal mögött , a kastély fő szobájában ült – valószínűleg itt tanyázhatott von Coburg is, ha volt magához való esze- s mi, pedig az un. *négy évszakos* szobában,

nevezetesen *Patócs Frici* Elvtárs, *Zsíros Zsolti*, a fogalmazó – így, elvtárs nélkül – és én, a János. A mindent és mindenkit ismerő *Koflanovits Klárika* nénink – az irodavezetőnk és *Simkóné Marika*, valaha volt igazi és nagyszerű gépírónk a kastély egyik legszebb szobájában, a **Bűvös Vadászt és Mária Terézia** *Nagyasszonyunkat* ábrázoló freskók alatt dolgoztak Nem hagyhatom ki Ilonka nénit sem, a takarítónkat és fűtőnket sem, aki minden reggel – férje segítségével – öblös kannákkal töltötte fel a kályhákat, s igazán aranyból volt a szíve, mert mindenfajta árulkodás távol állt tőle. Pedig lett volna mit, kiről, főként rólam.....

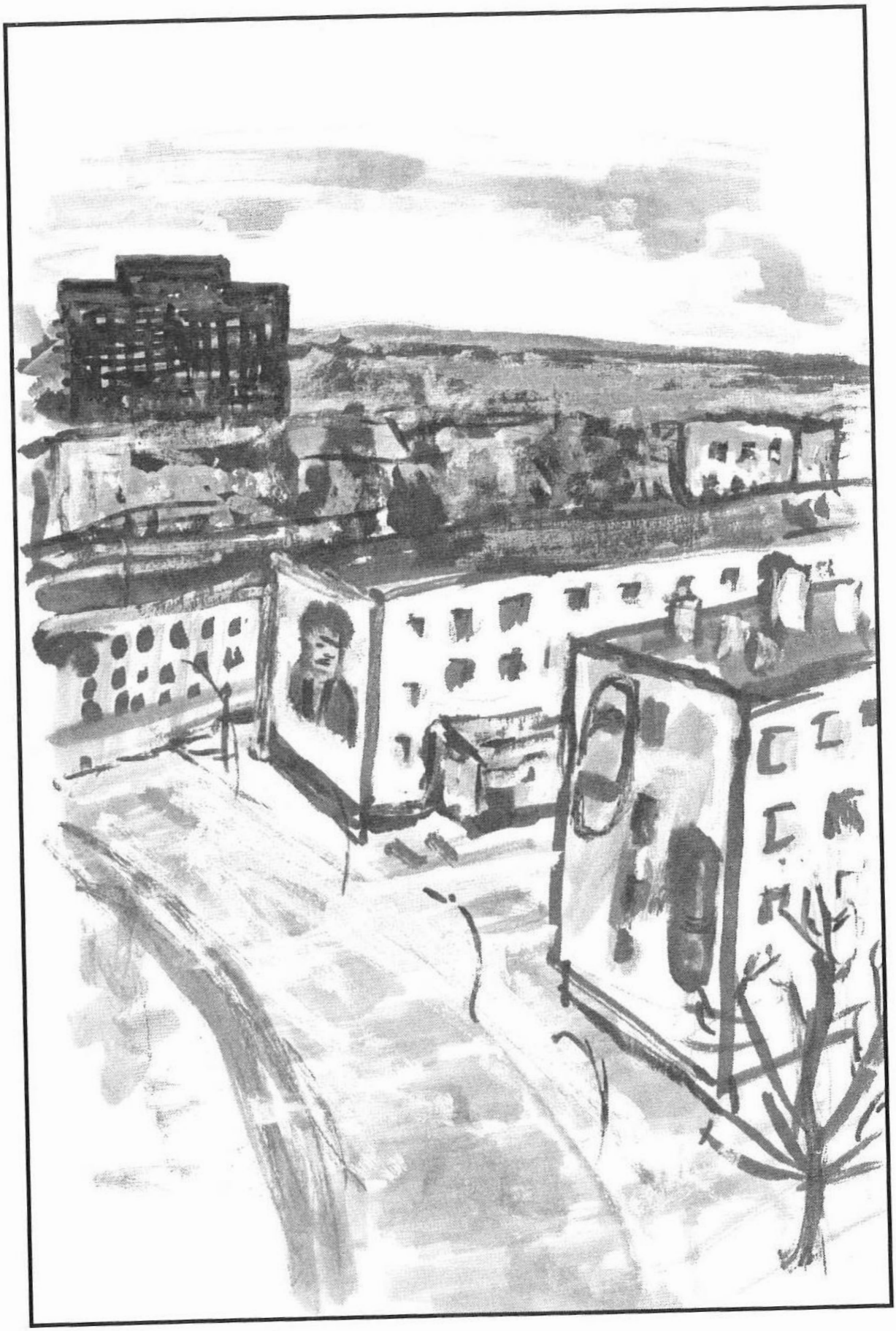
Aztán itt voltak a *jogszomszédos kollégák is* : kezdjük csak a ***rendőrséggel***: Béki Imrével, Rákay Lacival, Hrubi Karcsival, Soltész Jancsival, Szakácsi Jancsival Tóth Ferivel , a főnyomozóval, vagy a bohém Gaál Bandival.stb. Aztán a ***bírákkal***: itt dolgozott Orbán Dezső, Novák Éva, Kóródy Pista, Schönhoffer Karcsi, Palágyi Éva, Nemes Erika stb.. Itt vannak még az ***ügyvédek*** is – talán még Mikszáth Kálmán bácsi is megcsóválná a fejét a sok tudós spectabilis dominic –ok neve hallatán : közöttünk volt Andó Bálint, Erdélyi Lukács, Dicső Szabolcs, Csontos Jancsi , Schuller Zoli, Balatinácz Gabi és a korán meghalt Varga Jancsi is . Mindegyikük tudott olyan sztorit, amik elkápráztattak és pumpálták a jogászi vénámba a csodálatosnak vélt hitet és reményt : érdemes jogásznak lenni. Téves volt,a képzet: a hit maradt, az érdemből nem lett semmi, az emlékezet viszont maradt.
Térjünk csak vissza egy kicsit a meséhez. / nem mese ez gyermek ! / . A fenti neveket nem azért soroltam fel, mert a könyvem oldalait akartam szaporítani. Ezek az emberek – ha ismerték volna ! – önmagukban is megérdemelnék hogy nevük ne csak **sírfeliratai**kon szerepeljenek., mint oly sokan másoké. Sajnos, ezekről az emberekről a mai napig senki, de senki nem emlékezett vagy emlékszik meg, sem titkosan, sem nyilvánosan – gondolom, a családtagok még egy ideig . De hiszem és vallom, hogy ezen emberek nélkül kevesebb lett volna a mai világ és - én is Ennyi talán kijárt nekik.

Szóval, ezzel a társasággal együtt ünnepeltük a névnapokat, de persze szervezetileg mindenki csak a maga helyén, a hatalmi ágak szétválasztása jegyében- : nem keveredtünk.

Így, utólag bevallom: a legjobb névnapok a függetlenséget is jelző ügyvédek jól elkülönített *toronyszobájában* voltak, ott is a magyar nótákkal, ahová néha még egy ügyvédi munkadíjat nem fizető- vagy csak barterban dolgozó – tangóharmonikás is került. Volt ott magyar és székely himnusz, volt jogásznóta, volt taxizás hazafelé. Olyan is volt, hogy egyenesen a Gyenes Elvtárs ügyészségi kanapéján aludtam pár órát, s másnap Ilonka néni költött fel , de nem árult el.

Csak Marika sejtette – a francot, egyenesen tudta - a dolgokat, egyébként ő is szintén mindent tudott, múltról, jelenről, jövőről . – látva munkaképtelen mivoltomat, - megesett rajtam a szíve és bement a Gyenes Elvtárshoz, közölve : Főnök ! Van egy kis probléma: A Czifra ügyész úrnak ma már nem tudom leírni a kerékpárlopásos vádiratát, mert köszvényes lett a kezem,/ vagy a gépem /, valamelyik, Meg szegénynek a Btk-ja . is elhányódott, a Patócs Elvtársé meg már lejárt, s ezért jobb volna, ha az első busszal engem hazaengedné." A szigorú szemöldökű, de jó lelkű bányász Marikának sosem tudott ellenállni – talán azért, mert a férje, Béla is igen jó bányászként volt ismert- névnapokon órákig *elbányászkodtak*: vágatot hajtottak, réseltek, dúcoltak, csilléket pakoltak.

Nos visszatérve a poszt-névnaphoz: ekként lett ez a munkanapnak indult napocskát is befejeztem, s egy véletlenül arrafelé induló rendőrségi kocsi is akadt , így otthon végre alhattam egy jót, cáfolva a munkamániások által hangoztatott követelményt, mely szerint ***„ tegyük a másnapokat is dolgos hétköznapokká !"***

Edelényi életképek
H. Karcsi és a kihallgatási taktika

A büntetőjogot , ezen belül is egy-egy bűncselekmény felderítését, kinyomozását, az eredményes lezárását – nemcsak az elítélésre gondolok - nem lehet az egyetemen csak úgy, ukk-mukk-fukk megtanulni: azt az élettől és rutinos rendőröktől, ügyészektől, bíráktól lehet és kell ellesni.
Így van ez más szakmákkal is…
Nos , az 1970-es évek magyar valósága még csak közelített a jogállamisághoz, a rendőröknek is nagyobb „játékterük" volt, s bizony egy-két esetben nem is bántak kesztyűs kézzel a csavargókkal, azaz mai médiás pc-s szóhasználattal *„ Úriemberekkel"* / Az ártatlanság vélelmét is megtisztelve, de nem fetisizálva: ma sem értem., kitől-mitől válik a tv-ben Úriemberré egy tolvaj, garázda, gyilkos ?!/ Vagy ez csak az Úriember kifejezés devalválása?
No, mindegy. Visszatérve az akkori nyomozati módszerekre, H.Karcsi / azért írom így, mert megengedte, négyszemközt így szólítottam őt / mesélte egy fentiekhez hasonló, de csak rendőrök, ügyészek által látogatott névnapon, hogy kissé régebben – ott valahol a hatvanas évek derekán - volt neki egy szokványos kerékpárlopásos ügye: tényállásosan , mert ugye a rendőrök szeretik precíz, általuk sem igen értett megfogalmazásokat: a sértett drótszamarát a helyi kocsma elől meglovasították. A bicikli nem került elő – ellenben volt komoly gyanúsított , aki viszont kezdettől fogva töredelmesen tagadott. A holtpontról nem mozdult az ügy, ezért - akkor őrmester úr - egyszerre beidézte, azaz berendelte a Lajost, a sértettet és Jenőt, a gyanúsítottat az őrsre. Előbb a faggatózást Lajossal,a büszke sértettel kezdte. aki egyébként részegsége miatt nem sok mindenre - ne kerteljünk, csak az utolsó körre - emlékezett. A Jenő eközben viszont a folyosón várakozott, hallgatózott, tűkön ült. S lám mi történt: Karcsi – feldühödve a sértettnek ügy előmozdítása szempontjából szerényen is csak kontra-produktívnak értékelhető hozzáállásán, - lekevert a Lajosnak két – három csattanós pofont. A jajgatását meghallva a Jenő szinte berobbant a kihallgatóba és sírós hangon mindent beismert, mondván azt is : „jaj, őrmester úr ! ha a bicikli *gazsdája* ennyit kapott, mit csinál majd velem, aki azt ellopta ? „ Mert a bicikli tényleg ott volt a sógornál.
Erre szokta volt mondani Karcsi : a nyomozás során először mindig sértettet kell jól kifaggatni.
No, azért ezt a nyomozási taktikát már azért nem ajánlanám.

Bizonyítási kísérlet

Történt egyszer, hogy egy határ menti híres faluban fiatal fiúk kislánnyal erőszakoskodtak, de a meghallgatások, egyéb bizonyítékok nem voltak egyértelműek, nem lehetett kizárni, hogy talán a kislánynak sem volt ellenére a dolog. Ezért, mint nyomozást felügyelő ügyész a helyszínen bizonyítási kísérletet rendeltem el. A nyomozó, Zoltán volt - aki egyben a bűnügyi technikus is , de azért ne szépítsünk a dolgon , sok mindene nem volt szegénynek. Nem is az NCIS-nél, hanem gyorstalpalón végzett. -
Igaz, volt egy kissé kopott bűnügyi táskája, benne egy zacskó, már bedöglött gipsze, kettő, már kiüresedett ujjlenyomat levételére szolgáló portégelye és egy, az akkori szovjet űrtechnikát képező, - a Zeiss művektől koppintott - Zenit fényképezője. megszervezett mindent. Helyszínre vezényelte az érdekelteket , mindenki bemutatta, mit, hogyan csinált, illetve nem csinált, kattogott a fényképező, folyt a bizonyítás , - ami inkább csak egy illusztrált helyszíni szemle volt.
Elégedetten hazamentek a legények, mi is, jöhetett a vádirat szerkesztés. A rabok által évtizedek óta azonos minőségben és formában készült barnás bűnügyi aktában ott a csicsás dosszié: a bizonyítási kísérlet felvételei. Kinyitom. csakhogy a boríték üres.
Forró drótos telefon a nyomozó bűnügyi technikusnak: Zolikám, véletlenül kihagytad a fényképeket, nosza, gyorsan hozzad.
- Uhm, Khm. Ügyész elvtárs ! Van egy kis baj ! A fényképezőbe elfelejtettem filmet tenni."

Nem ütik a jogászt agyon / Bódva étterem, Edelény /

Akkoriban Edelényben nem sok étterem működött, de a Bódva, az igen. Ide járt ebédelni minden közszolga, - a potentátok nem – nekik a Kincsemben, vagy otthon főztek. Ha jól emlékszem, talán valami 12-16 Ft volt a menü ára. . Az étel ízével, a kiszolgálással sem lehetett panasz . Nos, ez volt napközben, de esténként már ott játszott **Micu** – akinek fia már akkoriban is a Rajkó zenekarban hegedült - Micu és cigányzenekara, s amely banda rajta kívül a csak egy öregedő brácsásból és a még öregebb bőgősből állt. Minek is az a nagy franc., igazuk volt.....
Micu - ha kértem, - sokszor ingyen, vagy megfizetve , - esténként, de ha kellett , ha ilyen volt a hangulat, hajnalban is eljátszotta a „Pacsirtát" , de úgy, ahogy meg van írva a nagykönyvben. Engem valahogy másként is respektált, mert talán ezt a Pacsirtát valahogy halkabban, szívbe markolóbban cifrázta a fülembe. Ezen kívül, ha munkaidőn kívül mentem be a Bódvába, - ez sem volt akkoriban ritkaság ,- s meglátott, még

akkor is , ha éppen jó pénzért a „ Piros rózsák beszélgetnek" c slágertpengette egy szép asszony fülébe„ felém fordult, s intett a bandának: Ácsi ! - rögtön rázendített a *„ Nem ütik a jogászt agyon!"* performansz első két sorának dallamára. Nem tovább, mert nem itt, amott fizettek, de ő – ki tudja, miért, ezt a dallamot nekem húzta, húzatta , ingyen., belépőként.
Isten nyugosztalja őt is, meg a szépen szóló a hegedűjét is.

Ítélet garázdaság ügyben
/ Sch. bíró után szabadon /

Történt egyszer, itt Edelényben - ahol annak idején még nagy dolgok is történtek - , ,hogy valamilyen zűrzavaros garázdasági ügy került a kezembe és aztán - ez a módja - a bíróság elé is. A feladat meghaladta a normál ügyészi képességeimet: az Istennek sem lehetett pontos tényállást megállapítani, mert volt vagy 10 elkövető – nagyrészük sértett is – meg ezen kívül, vagy 5 vegytiszta sértett. Ugyan köztudott volt, hogy eme falurészen mindenki ütött mindenkit , de mindenki áldozatnak is érezte magát: a vádlottak fele állította – ott sem volt, a másik fele – esküvel is megerősítette - csak nézte az ott sem lévőket.
A Bódva étteremben – két sör és két nagyfröccs között - panaszkodtam is Sch. Karcsi bíró Úrnak, akit Sátoraljaújhelyből – pótlásként és gyarmati szolgálatra – Edelénybe rendeltek ki: nem bírok ezzel az üggyel, nézze csak meg, a vádiratom elnagyolt.
Karcsi Bíró Úr – pesti vagány gyerek volt, húszéves bírói gyakorlattal a háta mögött, sajnos öngyilkos lett szegény és a szülei is megjárták a haláltáborokat - szerintem a legfelkészültebb bírák egyike volt a megyében.
Megnyugtatott: csak olvasd fel a vádat, a többit bízd rám

Megtörtént a procedúra, természetesen mind a harminc meghallgatott töredelmesen és eskü alatt tagadott, mire az én Károly barátom a következők szerint járt el:

- Az bizonyítási eljárást befejeztem, magukkal ugyan nem sokra mentünk. Na, kérem ! Az első sorban álljanak fel a vádlottak, a második sorban a sértettek. . Ügyész úr, ügyvéd úr, tisztelt ülnökök, maguk csak maradjanak ülve. .
- Mi már itt az ülnök urakkal tanácskoztunk, fogalmunk sincs, hogy az utcán ki kit ütött meg, de inkább arra hajlunk, hogy mindenki vert mindenkit Ennek látható jegyeivel külön nem foglalkozunk, egyébként is

már meggyógyultak. A bűnért a büntetést azonban nemcsak a Btk. de a Tízparancsolat is előírja: Van ezzel kapcsolatosan valakinek ellenvetése ?
- Nincs, akkor az ítéletünk a következő: A tíz vádlottra összesen 4 évi szabadságvesztést szabunk ki, - ne foglalkozzak az enyhítő körülményekkel - , most menjenek ki a folyósóra és ott beszéljék meg, sőt, osszák el ezt a 4 évet , rokonilag, mert maguk tudják, ki,mit csinált és mit érdemel. Tíz percet kapnak, egyébként én osztom el.....
Mit ad Isten, a 4 év 7 perc múlva el volt osztva.
Persze, azért nem ez lett vége:
- Na, uraim! Akkor most ezt az „egyezséget" formába öntjük. A tartalom nem változik, de a végrehajtás egyéb nyomós okok miatt felfüggesztetik ! Menjenek Isten hírével." - az ítélet rögtön jogerőre is futott, mindenki kibékült mindenkivel, még talán Iustitia elégedett volt.
Megjegyzem: ilyen „főbenjáró" ügy azért többet nem történt a pályámon.

Politikai pályám Barcikán
torzó

Nincs valami nagy véleményem az én barcikai politikai pályafutásomról, hiába szolgáltam le 16 évet az önkormányzat testületében. Jól? Rosszul ? Ki tudja.....Akik ismernek, nem mondják, akik meg nem ismernek, mert hisz nem szereplek a Heti Colorban minden héten , - miért is mondanák.

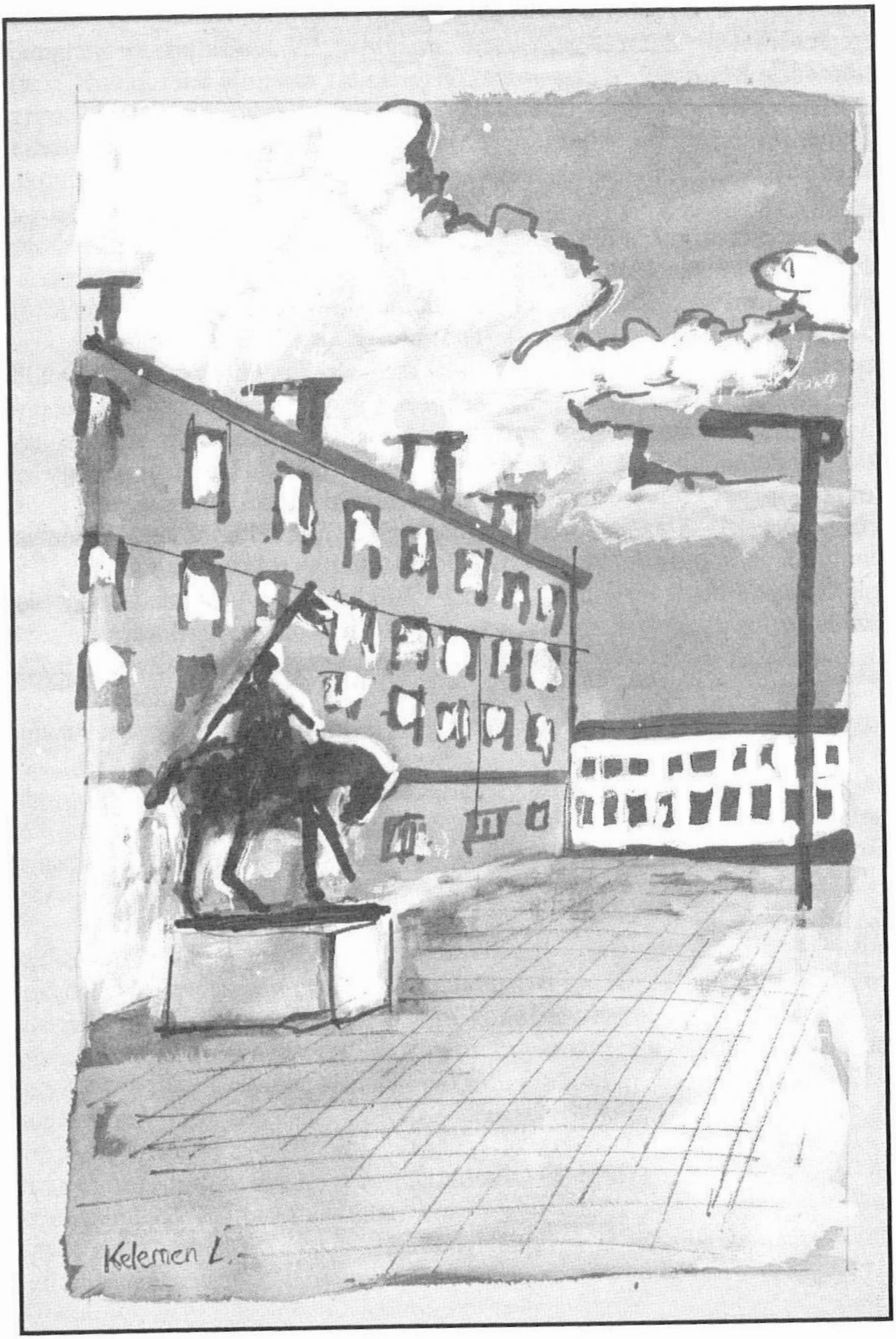
Mondjuk ki nyíltan: ugyebár annak idején sem Petőfi, sem Jókai és még Mikszáth, Kámán bácsi nem vált be a politikában és világossá vált : sem jogász, sem költő, sem író- akár legyen olyan aszályos mezei is mint én is - nem való politikusnak. Bezzeg ezt a feleségem már akkor is tudta....

Rá kellett jönnöm. másképp látjuk a világot,- mint két prizma, másképp bontjuk fel fényt - : a politikus a hatalmat, a jogász egy kicsit – na jó, ne használjunk nagy szavakat – ha nem is az igazságot, de a méltányosabb jogszerűséget szereti. Mert szerintem ugyanis a valóság ugyanolyan szivárvány színű, mint a napsugár, de van akinek a vevőkészüléke színtévesztő, vagy színvak..

Majd eljöhet még az idő, hogy erről az időszakról is írhatok, vagy inkább – ez a valószínűbb - a sírba száll velem.....
Egyet azért sajnálok, s akár végrendeletemben is megfogalmazom: nem tudtam eleget tenni lakóhelyem, Felsőbarcika komfortosításáért,

élhetőségért. Az ember nemcsak melegségre, de szilárd talajra is vágyik. Percemberkék – akkor ünnepeltették magukat ! - lezárattak és betonnal betömedékeltek vagy 30 csápos vízkivételi kutat, itt a Sajó árterében és ezzel elárasztva belvízzel, talajvízzel a lakóhelyünket, úszó szigetté téve azt., ugyanis Felső-barcika alatt kb. két millió köbméter víz van. Szerencsére édesvíz.

Emberek százainak éjszakáikat vették el, - szivattyúkat szereltek, felügyeltek - a lakások értéke lecsökkent, az életük megkeseredett.
Mit mondjak: panaszainkra,- az én „napirend előttikre"sem - sehol, senkitől nem kaptunk segítséget.
Kiröhögtek, ötleteltek : „ nevezzük csak el a városrészt AQUA-POLIS-nak."
Meg: „csinálj a pincédből úszómedencét ! Úgy is horgász vagy! Egy halastóhoz ott a kerted végében mit szósz ? A pincében lehet az ivadék...„
Csak egy dolgot kívánok ! de sajnos el is fog következni! Egyszer elfogy az ivóvíz , - pár év múlva, valamelyik a nyári hónap idusán, - vigyázat ! nincs is oly messze, s ezért az érintetteknek már csak féltartós tejet érdemes venniük ! in concreto, itt a városunkban, akár a Rózsadombon, avagy a csili-vili lakásokkal beépített Tardonai - Bükkalján, - jöjjenek csak le hozzánk a lapályra egy kanna vízért. Mert bízom: elég mély és kegyelmes a mi Sajónk vízágya, elég mély az én kutam is: egy ibrik vizet azért mindenkinek adok, hogy senki szomjan ne haljon ! Egy darabig kitart.....

Kelemen L.

MODERN IDŐK

mert azért nem hagyjuk abba.

Gabonás történetek – csak a tradíció kedvéért
Marcsi, az igazi titkárnő..

Azt mondják, örökséget hagyni, de örökölni sem jó dolog, mert mindkettőnek vannak veszélyei…
A Gabonánál a Molnár Marcsit pedig csak úgy megörököltem,- féltem is tőle - talán boldogult Sárosi doktortól, talán a még boldogabb emlékezetű B. Irénke nénitől – nyugtassa őket az Úr. . Most is vallom: jobb örökség volt, mint a Rotschildoktól örökölni Amerikában egy vasutat…

Hogy kiről, miről is van szó, képzeljenek csak el az akkori nyolcvanas évek Magyarországát, ezen belül egy jól menő, - mert még az ókori Mezopotámiában és a mostani Észak- Koreában is a piaca miatt virágzásra ítélt - gabonaipari vállalatot, ahol 8 malom őrölte a búzát , csaknem egymillió embert szolgált és ezen több. mint 1200 ember hozzáértően dolgozott. Márpedig ezek között szakemberek is voltak.
Ilyen volt az én Marcsim is – Isten és férje bocsássa meg ezt a rövid jellemzést.
Képzeljék el, mikor egy augusztusi nap delén félve felértem a jó elrejtett jogi irodámba, akkor még mindketten a legszebb férfikorban voltunk, úgy harminc és negyven között, családosak, jól szocializáltak és tisztelettudók. Bár még ekkor hol álltam én Marcsihoz képest a vállalati és egyéb környezeti tapasztalatokban ???
Először is Marcsi mindent tudott a Vállalatról – ki- kivel, mikor igen és mikor nem, kinek milyen levelet kell írni, vagy nem megírni, hová kell menni névnapra, - vagy hová nem szabad – s mit kell vinni, vagy elfelejteni.
Tudta, kivel üljek le sörözni a szomszédos Hágiban s kivel igyak csak szódavizet a Gömöriben.
Előre figyelmeztetett, hogy ki márt be holnap a dirinél, s ki fogja majd a pártomat.
Marcsi egy született diplomata volt, sőt néha a védangyalom. Most füllentek: sokszor.
Mert hogyan tudtam volna elviselni a leltárfelelősséggel sújtott raktárosok, a megbruherált kilométer miatt fegyelmit kapott sofőrök, a liszttel csencselő molnárok ősiesen nyílt és magyaros haragját, ha nem áll sokszor előttem az ajtóban ő, a tűzről pattant Marcsi, aki sokszor nem is mondott semmit, csak ránézett azzal szikrát hányó szemével és csak intett: na gyere

csak be, ha mersz! Nagyon jól gépelt – persze még a régi Robotron írógépeken, de a parlamentben is megállta volna a helyét, ugyanakkor még eleinte zavart, utólag megszoktam, amikor két törvényhely idézésének bogarászása közben– ez usqve napi háromszor ismétlődött – felsikoltott „János, hol a pénztárcám ?" De ezt a sikolyt megismételte Varga Oszi és a Munkaügy irodájában is.
Rövid, látványos – de azért nem személyi, inkább irodai - motozás után aztán a táskájában meglelte.
Életünkben vannak olyan emberek, akiket rövid úton elfelejtünk, vagy azt mondjuk, talán nem is kellett volna velük találkozni.
Hiszem és vallom, hogy az én emberséges Molnárné Marcsi titkárnőm ajándék volt az életemben, s ha nem találkozom vele, szegényebb lennék és ezért is kívánom , hogy a Mi Istenünk hosszú ideig tartsa meg őt családjának és nekünk.

Egy kis emlék Kalocsáról, Szegedről
Professzor a barátom

Amikor megismertem, nem volt sem professzor, sem a barátom....
Senki ne örüljön, ennek a kapcsolatnak még nincs vége , mert csaknem negyven éves , de lehet ez még több is.
Kalocsán, a forradalmi ezred kötelékében kerültünk egymáshoz közelebb.
Muszáj volt, mert mindkettőnket oda soroztak be, még az egyetem előtt. Előfelvételi, katonaság. Na persze, nem egyenlő eséllyel indultunk. Ő egy mokány , jókötésű gyerek volt, értelmesen is nézett a Plájer örnagy szemébe és így persze rögtön ő lett a rajparancsnok,
Emlékszel még , Imre : Figyelj: IV .század , 3 szakasz , 1 raj. Jaj, de szép volt rajtad a zubbonyon egy krumplivirág, rajtunk meg az izzadtságtól olvadozott a papírmadzagos gatya. Ha Ida néni – édesanyád - látta volna, mármint a zubbonyod. Mindegy, mindig büszke volt rád.....
Ott voltam én is ama szép városban – akire az eskütételnél anyám szerint az apám sem ismert rám - mert vézna és csúnya katona voltam. / De irigylem most azt a véznaságot !!! /
Aztán jöttek a kiképzések. Emlékszel még Ládahomokra, Tatárszentgyörgyre, Rezire ? Emlékszel még **a nehéz lovasságunkra: Plájer Őrnagyra !** Vagy Juhász századosra, a Bélámra, a Szundy örgy. pol. tisztre, Dinnyés örgy-ra, a Kellner és a Drexler őrmesterre. Még két tisztiiskolás is volt a körletünkben, Csehi .stb , a nevük már kiment az agyamból. / Nem tudom, rajtam és a sírfeliratokon kívül - még egy ember a világon meg- örökíti - e ezen személyek nevét? No, meg ott volt a mi

könnyűlovagságunk, azaz mi magunk : Csak szerénységből említem rögtön mi magunkat, pro primo, aztán pro secundo a Gara ás Farkas Géza ,- hallom- már meghalt szegény ! - Villányi honvéd, meg talán a Turek a VIII.ker-es vagány , Gulyás , a lázadó, Horváth, a gatyamadzagos, **Zsé** *honvéd*, akit majdnem megöltem egy eldobott bicskával. Vagy Géczi, Györgyi –furcsa, olyan ez, mintha az amcsik a vietnami társaikat sorolnák fel. Mert ki tudja, kivel mi lett. Lehet, nem mindenki a rajban, de biztos, a szakaszban, században volt. Persze, irigykedtem a nagy nevekre: Malonyay, Hegedűs, Szikinger, mind őspesti, belvárosi diákok, de a Spisák, a trombitás, - ő legalább szabolcsi – a Liszák, az irnok, Kristóf Peti , a KISZ titkár, Radványi vagy … s már sokra nem emlékszem.. Volt még Halmos Peti is , ő még megismert, és még a szegedi évfolyamtársak közül is van néhány. Sajnos, a többi név elenyészik..Ne kárhoztass , öregszel te is….
Azért nem volt könnyű az a 11 hónap, lehetne erről mesélni, könyvet is írni , de én Szabó Imrét azért nem eme időszak miatt, hanem más , egy jelentősebb sebesülésem miatt sem felejtem.
Mert egyszer aztán összeakadt a – no nem bajszunk –**a lábunk**.
Imre ugye a dél borsodi, én meg a régió északi faját képviseltem ama kalocsai pusztaságon. . Egyszer – de csak egyszer - fociztunk, egymás ellen. Torinós kiskapus játék volt. Nem is értem a helyzetet ,- mi sohasem álltunk ki egymás ellen, de valaki így sorsolt. Hiába, ez az átkos szocializmus már így utólag nem is volt emberbarát ….

Összeakadtunk, mindkettőnk bokájának annyi lett. Arra emlékszem, hogy bicegve felálltam, Imre meg sántítva kicsúszott az oldalvonalra, és azt mondtuk egymásnak azt, amit ilyenkor illik – vicsorogva, öklöt rázva. Ott röhögtek azok a szemét alföldi puhányok, dunántúli sejhajok és a lipótvárosiak.. Köptem egyet, ő meg rám nézett s szinte egyszerre mondtuk, – bocs, én voltam a hülye….Pedig előtte mindkettőnk zsebében forgott a bicska.
Ezt követően soha egymás ellen nem fordultunk, sem háborúban, sem békében, sem , szóban, sem tettben, de még a pingpongban sem. Mert én azóta is csak a bokámra gondolok.
Igaz, egyszer, a pecában megvert , de nem véletlenül. Jóhogy! - mert akkor ő volt a MOHOSZ vezetője. Nem vagyok hülye: szándékosan nem vittem botot. Illetve ez még így sem igaz,- csak a botot vittem el - de zsinór és horog nélkül.
Ez aztán így természetes : ,mert **a professzor úr a barátom.**

Marci a hevesen

Ha már horgászatról, meg az életről van szó, megígértem a vőmnek, Marcinak, hogy róla is írok pár keresetlen szót. Igaz, kissé szorongva, mert egyrészt a legkisebbik nagyobb lányom férje másrészt egykilencven magas. Nem volt ő ám mindig ilyen szenvedélyes horgász, mint mostanában – elrettenve mondom: az unokámat, Ákost már most,alig hat hónapos korában is a horogkötésre tanítja – mert még annak idején az első botjait is tőlem kapta. Aztán persze , ahogy szokás, a Marci túlnőtt az oktatóján- de nem először történt meg a történelemben.
Szenvedélyes látogatója lett – mondjuk a lányommal együtt, de megfedése már folyamatban van - a horgászkiállításoknak, horgászcentrumoknak, halcsali bemutatóknak és vásároknak.
A minap – együtt horgásztunk, mert meghívtam – a Lázbérci csodálatos tavon, amikor kimutatta a foga fehérjét. Kinyitotta a Lufthansa stílusú bőröndjét: Tizenhat fajta pellet, műcsalik és műanyag és Holdat megjárt csontik Kínából, hétféle etetőanyag, indiai mandarin, ceyloni lótusz, japán cseresznyevirág kivonattal ízesítve, 1-től 26-ig terjedő horogválaszték, indián, yakuza és tahiti módon csomózva. A harmadik fiókot már nem hagytam neki kinyitni: mondtam:
Marci! Csak mutasd meg ezeknek a halaknak, mi a fegyvertárad: szerintem a pontyok önként ide jönnek a part szélére és első uszonyaikat magasba tartva megadják magukat. Minek ez a sok laca- faca, úgy is vesztésre állnak.

Én, a Brúnó szólok hozzád, Ákos!
egy kutya elmélkedései tollbamondással

Hallottam, hogy megszülettél, Ákos fiú. Örülök. Még nem ismersz, de meg fogsz Te még simogatni is sokszor. Hát... Nem annyira szeretem, de neked persze. hogy megengedem. Egye-fene, ott lehet **a Zizi** is, az a pesti fruska, s ha még meg nem eszi ki addig a gazdája vagyonát, az a - na, nevezzük csak játékosnak : **Dante** is. Hú, mekkora Dog lesz belőle, majd meglátod...Na,akkor ismerkedjünk, de előtte szállj le a hátamról, mert komoly beszédem van hozzád: *Ha valaki megkérdezné, - mint ahogy manapság már nem is szokás ! – hogy mondjak valamit magamról, csak hallgatnék, mert tudok, amit tudok. Én egy KUTYA és igazi kutyás személyiség vagyok. Mert ugye, csak rám és a gazdámra tartoznak a dolgok. / Na, jó, ez után már rád is, de ne bízd el magad!/ Fecsegős ez a világ, még itt Barcikán is, hát még Pesten. Ma, jó, néhány halk ugatással*

azért mesélhetek pár dolgot , mert megáll bennem az ugatás, bár nem sokáig, meg hát egy kicsit öregszem is....Kutya vagyok, és kész..Kuvasz. Hohó...Álljon csak meg a kutya-menet! Nem abból a megszokott savószínű fehér szőrűből, hanem barnás vörös vagyok és főként – sokszor - mérges. A gazdám **Brúnónak** szólít, amit nem annyira szeretek, de mit mondjak neki: hívjon Rex-nek, vagy „Mitvisz"- nek. Persze, ott vannak az úri kutyák is a Gazdám lányainál: a ZIZI, meg az a nagydarab, na, jó, gondolkodok, nyakigláb DANTE. Legyek hát inkább *a tévés „**ellbandis Brúnó**,"* most már mindegy. /Hogy miért pont ez a név jutott eszébe, jellemző...., de spongyát rá, mondta valami Virág Elvtárs is.../ Állítólag – feltéve és meg is engedve, mert ugye már ismerem a jogász terminus technikusokat is - más gének is vannak bennem, - kit érdekel? mintha ez csak a kutyákkal fordulna elő . És ezt egyesek ki is beszélik, - hú, de dühös vagyok, kapott volna **Ausztráliában** diplomát, nem itt, Kárpátiában, bár azért rendes ember, egész zsák *jutifalatot* küldött nekem - a gazdám állatorvos barátjáról, a Géza Úrról van szó, aki a pincéjében – na például, még oda sem hívott - arról beszélt, hogy a nyár-szerelem idején anyám kissé elkóborolt és valaki eredményesen meg is környékezte. Ajvé! Így bízhatsz a nőkben, mert férfiak azért mégiscsak mások, igen, én is más voltam,- amíg a Géza bá' ki nem herélt...Az apámat egyáltalán nem, viszont az anyámat is csak kis ideig ismertem – sokan vannak így a gazdám fajtájából is – ott kölykezett le engem is az Avason, egy kuka mellett. **Álljunk, meg egy szóra, kicsi gazdám, Ákos!** A szülőágy nem , de a szülőágyat helyettesítő **kuka** megmaradt az emlékekeimben. *Ezért is vigyázok én azóta is itt az udvaron kukákra,* - hál istennek kettő is van - mert ezek a fal mellé támasztott szerkentyűk hasonmásai az otthon melegét, sőt a búvóhelyét adó vack-ólnak . Pfúj, de utálom a szemetes autókat !!

Kedves Ákos, emberbarátom! Nem untatlak ? Mindegy,mondom tovább. Történt azután, hogy szép sorban a testvéreimet elrabolták az anyámtól, vittek egy-egy kölköt a Martin-telepre, Diósgyőrbe, a belvárosba. Öten voltunk, csak én maradtam – már voltam vagy négy hetes, micsoda jólét, mennyi tejet adó csecs...amikor jött értem egy ***ősz hajú, kopaszodó, antipatikus Szuzukis bácsi,*** s valakivel együtt- bűntársa lehetett, a kutyatolvajok párban járhatnak ! - begyömöszöltek egy kartondobozba, a csomagtartóba, ott még a kerékkulcsot és a haltartó hálót is rám rakták. Amikor kicsomagoltak, egy füstös városfalu fehér házának a teraszán kellett tisztogatni a körmeimet a rám ragadt halpikkelyekből. / Azóta sem szeretem a halat!/ Szétnéztem, ordítottam,bocs: inkább csak visítottam, nyüsszögtem . „Hú, az anyját, csak nem itt kell élnem." Tényleg ez az őszülő, kopaszodó köpcös pacák lesz a gazdám,? Bár az udvar innét

nagynak tűnik, de.. hol a mama? Csak nem ő az, az a fekete hajú , az ipsétől jóval filigránabb s igaz, már szebb fajta is, mert nőneműnek néz ki. Jó, jó, de mégsem a mama. Félni ugyan nem fél, de szemmel láthatólag tart tőlem, Helyes. Látom, érzem. Remélem, nem pofoz meg. Á, nem olyan, ő kutyát nem bánt. Na, ezt majd még kihasználom...A jövőben, kicsit ugrálok rá, sáros lábbal összekenem a kabátját.. Így is lett, de hogy miért kiabál, sipítozik, hisz én csak szeretgetem.... Egyébként is, hozott valami afféle *jutifalit,* amit a gazdám osztogat reggelente, fogmosás gyanánt . Nem hiszem el, hogy nem akarja megvakarni a fülem tövét, na akkor még egy kicsit megbököm az orrommal is, rálépek a sarkára és belekapok a szatyrába. Jól van na, jön a gazda, inkább visszamegyek a garázsba rendet tenni, - lehet ott rend? ez kizárt- megnézem, van –e prédaként előbújó egér-vagy patkánykölyök, mert imádok vadászni rájuk. Ilyen fajta vagyok és kész. Olvasd csak el majd a Toldit, ott is az egyik ősömről írta a költő , a kuvaszról .- a lovagrend tagja lehetett Lajos király udvarában ! vagy csak jobbágy ? , a kutyabőre sajnos már elveszett - aki a meleg miatt , a tikkadt szöcskenyájak között - egerészni restellt...Igaza volt nekünk is kijár a szabadság...

A mi múltunk nem lehet más, csak a jövő:
Miért nem mehetek *én* a Marsra... ?

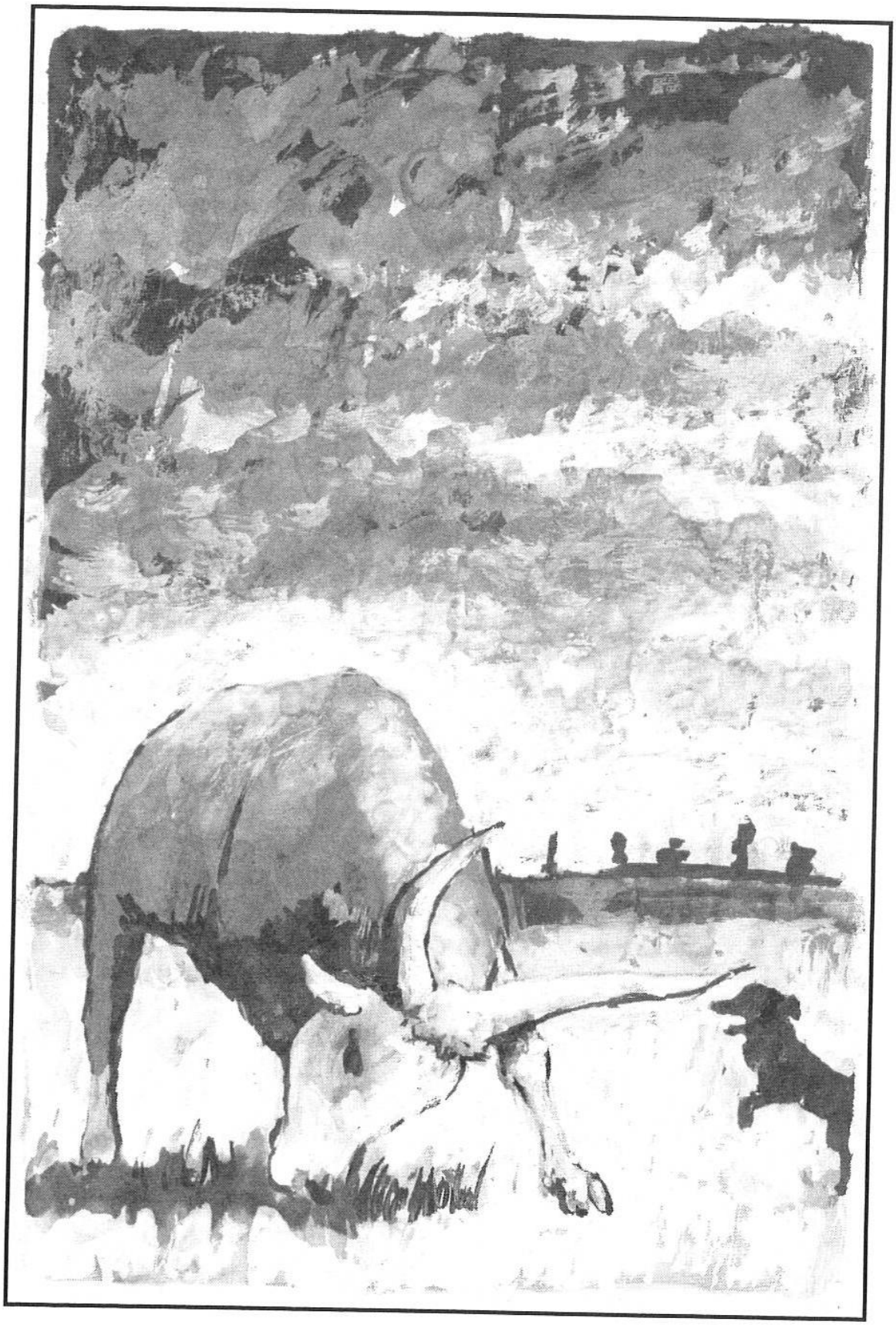
Szomorúan hallottam a hírt, hogy a ***NASA*** már kiválasztotta azt a hat férfit és hat nőt, akik részesei lehetnek az első Mars expedíciónak. S én nem vagyok benne, pedig már az első felhívásuk után mondtam a feleségemnek: menjünk el oda.
Ő persze csak húzódozott – megjegyzem: nem először házasságunk idejében , - sokáig kutyát sem akart a házhoz.
Nem jelentkeztünk ugyan, de ez a mulasztás azért semmit sem von le abból , hogy a NASA főnökei nagy hibát követtek el.
Mert miránk, kettőnkre. ugyancsak nagy szükség volna ebben a kb. 3 éves expedícióban.
Csak példálózva felsorolok néhány erényünket, amely nélkül egyetlen űrhajósnak sem volna szabad még csak méretes űrruhát csináltatni.
Én például alig múltam 65 éves, a feleségem még hozzám képest is fiatal a maga 60 évével. Sok év, sok élettapasztalat, a Marson ezt kellene kamatoztatni – ha már a Földön nem lehet.
Ugye az becsületes szakmám villanyszerelő, a tanult szakmám jogász. Tudok fát fűrészelni, vizet szivattyúzni, fákat metszeni, nyulat, galambot tenyészteni. Ezek a Marson mind nélkülözhetetlenek. A számítógéphez is

konyítok valamit, ami esetleg gondot okozna- bár ez kizárt, a team-wieweren a Márton vőmmel együtt megoldjuk. Egy marsi leszálló szoftver sem lehet bonyolultabb a magyar e-cégeljárásnál.
Van-e kiválasztott amcsik között ilyen tri -és univerzális jelölt?? Pedig egy jó villanyszerelőre az első bádog, vagy műanyag házak felépítésénél is szükség lesz, egy jó ügyvédre meg – mivel 12 ember összezárva évekre, a Laura lányom szerint is / pszichomókus a lelkem / időzített pszichológiai bomba - végig. Oda-vissza és még vagy öt évig , a várható a becsületsértési és gyermektartási ügyek miatt.
Hm, talán egy ügyvéd nem is lesz elegendő ...
De itt van a feleségem is , akinek pedagógiai és háztartási affinitása kulcsszerepet játszhatna a történelmi kalandban. Ki fog majd ott egy jó könyvet kölcsönözni a *depis* asztronautáknak ? Ki süt majd egy tál bundás virslit a tubusos kajától lesoványodó cellalakóknak ?
Aztán egyszer meg vissza is kell a csapatnak indulni, *n"est pas* ?
S itt jön az én felülmúlhatatlan egyéni vállalásom:

Üresen hagyni egy házat a Földön sem szabad, a Marson meg aztán különösen veszélyes, mert ugye ki tudja, kik, mik laknak arrafelé, esetleg feltörik a *terrásító* berendezést,vagy elrontják a fűtést, na meg - és ez az ultima ratio - ki locsolja meg a jövő zálogát, *azalgákat* sic./
Felügyelet nélkül hagyni egy bolygót, az nagy felelőtlenség lenne. A feleségemnek még dolga lehet itthon az unokákkal, ő akár haza is mehet, de én döntöttem : egy darabig még maradok !
Úgy tanultuk, hogy a gyarmat nem maradhat gyarmatosító nélkül....
Majd integetek, készítek néhány *szelfit*, s főként - ez indoknak is megfelelő - a következő turnusig vigyázok a táborra.
Addig meg lesz időm felvázolni a legszükségesebb *marsi törvényeket* és megtartandó népszokásokat.
Mondjuk az Alkotmányunk is így kezdődhetne: **NE FOGADJ BE IDEGENT a MARSRA !**

Eddig ..... - és ennyi.

A többit majd, ha felébredek az űrhajóban és ott, ahol feltámadok, a kedvenc bolygómon. . az ARIADNé –sic! – harmadik hegyének a negyedhatod völgyében, a tizedik mélyemeleten, a főorvostól a harmadik szoba balra, a hatodik ágy, ablak nélkül.
A hófehér asztalkán – szépen rendezve - ott lesz egy diófa-hajtás, egy orgona bokor és egy akácfa virága, amit magammal hoztam – vagy küldte valaki - a Földről. .
Csókolok mindenkit!

Na és az utószó ?

Nehéz utószót írni.

Egy ember élete túl sokfelé ágazik ahhoz, hogy akár egy könyvtárnyi könyvbe is beleférjen. A hiányzó fejezetek a titkok birodalmában biztos megtalálhatók.
Amely dolgok meg sem történtek, - vagy megtörténtek, de minek -? azok ott sem, de bizony benne maradtak továbbélő génjeinkben.

A tiszteletet inkább hatványozva,, mint csorbítva: nem magamnak, az ősöknek, a múltnak, a jövőnk jelenének írtam ezt a könyvet.
Bár jól esett emlékezni.

Így éltem én, így éltek-haltak, sokan ebben a hazában. Az ágnak vagyok egyik levele.

Köszönet neked Föld, köszönet nektek Emberek, köszönet neked Szülőföldem, köszönet neked Magyarország !

Nem volt elég utószót írnom ,de még a fülszöveg is rám hárult.
Nos, ez könyv - korábbi ígéretem ellenére - már a negyedik a sorban, s most az eléggé elburjánzott grafomániámat is kiismerve – tartózkodok minden további , „ez volt az utolsó könyv stb." fogadalomtól.

Milyen is ez a könyv ? Persze, aki elolvassa, nem is kérdezi. Olyan, .mint egy göcsörtös törzsű, kesze-kusza gallyakból álló fa, amelyet az élet fejszéje ugyancsak – mint másokat is - megfaragott.

Én csak a szilánkokat gyűjtöttem össze és nyújtom át Önöknek , fűzve. Olvassák bátran, ha kedvük van, de a szégyenlősebbek nyugodtan elrejthetik a szekrényük mélyén is.
S aki mégis olvassa és teheti, vagy *dézsavü érzése* támad, az emlékezzen az elmúlásra , vagy ha olyat talál az írásokban : mérgelődjön.

Czifra János
közíró

Városi Könyvtár
252.180
Kazincbarcika

Nem volt elég utószót irnom, de még a fülszöveg is rám hárult.

Nos, ez a könyv - a korábbi ígéretem ellenére - már a negyedik a sorban, s most az eléggé elburjánzott grafomániámat is kiismerve – tartózkodok minden további, „ez volt az utolsó könyv stb." fogadalomtól.

Milyen is ez a könyv ? Persze, aki elolvassa, nem is kérdezi. Olyan, mint egy göcsörtös törzsű, keszekusza gallyakból álló fa, amelyet az élet fejszéje ugyancsak – mint másokat is - megfaragott.

Én csak a szilánkokat gyűjtöttem össze és nyújtom át Önöknek, fűzve. Olvassák bátran, ha kedvük van, de a szégyenlősebbek nyugodtan elrejthetik a szekrényük mélyén is.

S aki mégis olvassa és teheti, vagy dézsavü érzése támad, az emlékezzen az elmúlásra, vagy ha olyat talál az irásokban: mérgelődjön.

Czifra János közíró

